

Miljöprogram för Vaggeryds kommun 2022-2025

VERSION 2021-11-16

---

1. Inledning	3
<i>Bakgrund .....</i>	<i>3</i>
<i>Läsanvisning .....</i>	<i>3</i>
<i>Projektorganisation .....</i>	<i>3</i>
2. Nuläge	4
<i>Vision och värdegrund och övergripande mål .....</i>	<i>4</i>
<i>Agenda 2030 – de globala hållbarhetsmålen .....</i>	<i>6</i>
<i>Nationella miljö kvalitetsmål .....</i>	<i>6</i>
<i>Klimat- och energistrategi för Jönköpings län .....</i>	<i>7</i>
<i>Regionala åtgärdsprogram .....</i>	<i>8</i>
<i>Biogasöverenskommelsen .....</i>	<i>8</i>
<i>Lagstiftning .....</i>	<i>9</i>
<i>Uppföljning av statistik och nyckeltal .....</i>	<i>9</i>
3. Strategier för att bidra till hållbar utveckling	13
<i>Leda och styra .....</i>	<i>13</i>
<i>Samverka .....</i>	<i>14</i>
<i>Arbeta med ständiga förbättringar .....</i>	<i>15</i>
<i>Kompetensutveckla .....</i>	<i>16</i>
<i>Samhällsutveckla .....</i>	<i>16</i>
<i>Upphandla och köpa in .....</i>	<i>17</i>
<i>Kommunicera .....</i>	<i>18</i>
4. Miljöpolicy	19
<i>Miljöpolicy .....</i>	<i>19</i>
5. Miljöriktlinjer	20
6. Strategier, mål och åtgärder för miljömålen	23
<i>Övergripande strategier .....</i>	<i>23</i>
<i>Målområdet Hållbara transporter och resor .....</i>	<i>24</i>
<i>Hållbar samhällsplanering och bebyggelse .....</i>	<i>31</i>
<i>Hållbara gröna och blå miljöer .....</i>	<i>49</i>

1. Inledning

Miljöprogrammets uppgift är att leda kommunens miljöarbete från ord till handling. Miljöarbetet utgår från att vi ska ha en hållbar utveckling, vilket innefattar både ekonomisk, social och ekologisk utveckling. Genom att programmet tydliggör och konkretiserar ekologisk hållbarhet blir miljöarbetet aktivt och levande över tid. Miljöprogrammet fokuserar även på kommunikation i olika miljöfrågor.

Miljöprogrammet andas tydligt kommunens vision– att vara en plats i rörelse som bygger på mångfald och hållbarhet, en plats för möjligheter formad med tanke och omtanke, där idéer blir verklighet.

Bakgrund

Ett miljöprogram i den här formen har funnit sedan 2014-09-29 då ett nytt miljöprogram togs fram som ersatte ett flertal miljöinriktade styrdokument som antagits från 2001 och framåt. Miljöprogrammen gäller för 4-årsperioder och detta miljöprogram gäller för 2022-2025.

Kommunstyrelsen lämnade 2021-02-17 ett uppdrag till kommunledningskontoret om att ta fram ett miljöprogram för 2022-2025.

Läsanvisning

Miljöprogrammet 2022-2025 beskriver hur Vaggeryds kommun ska arbeta med det strategiska och övergripande miljöarbetet i kommunen för att bidra till att uppnå både globala, nationella, regionala och lokala miljömål.

Kapitel 1 är ett **inledande kapitel** med programmets bakgrund, syfte, projektorganisation och läsänvisning.

Kapitel 2 är en nulägesbeskrivning som beskriver vilka globala och nationella miljömål som miljöprogrammet utgår från samt vilka andra styrdokument och den lagstiftning vi har att förhålla oss till. Det finns även beskrivet ett nuläge för statistik och nyckeltal inom vissa miljöområden.

Kapitel 3 innehåller 7 **strategier** för hur vi i kommunens arbetssätt kan bidra till hållbar utveckling. Strategierna är verktyg och processer som säkerställer att det vi gör bidrar till en hållbar utveckling. De är länken mellan miljöpolicyen, som är kommunens övergripande förhållningssätt och handlingsplanens mål och åtgärder.

Kapitel 4 innehåller **miljöpolicyen**. Miljöpolicyen beskriver organisationens förhållningssätt på en övergripande nivå.

Kapitel 5 innehåller **miljöriktlinjerna**. De gäller för alla anställda och förtroendevalda i det dagliga arbetet. De tipsar och vägleder mot ett mer hållbart beteende.

Kapitel 6 innehåller kommunens **strategier, mål och åtgärder** för miljömålen som berör våra verksamheter.

Projektorganisation

Framtagandet av miljöprogrammet 2022-2025 har skett genom följande projektorganisation:

Uppdragsgivare:	Kommunstyrelsen
Projektets styrgrupp:	Kommunstyrelsens arbetsutskott
Projektledare:	Miljöstrateg Lina Larsson
Referensgrupp:	Representanter från alla förvaltningar och kommunala bolag

2. Nuläge

Miljöprogrammet är styrdokumentet för kommunens miljöarbete. Syftet med programmet är att det ska utgöra en plattform för ett långsiktigt och strategiskt miljöarbete. Miljöarbetet kommer att kräva fokusering under lång tid.

Programmet är styrande för kommunens samtliga verksamheter och de kommunala bolagen. Det vill säga alla måste rätta sig efter de strategier, mål, riktlinjer och åtgärder som anges här. Därutöver ska programmet vägleda och inspirera kommuninvånare, företag och organisationer i deras eget miljöarbete. Detta miljöprogram omfattar åren 2022-2025. Därefter antas nytt styrdokument.

Kommunens miljömål utgår från de 16 nationella miljö kvalitetsmålen och utgör det ekologiska hållbarhetsperspektivet i Agenda 2030:s 17 globala mål. Miljöarbetet utgår även från kommunens vision och värdegrund samt de fyra övergripande kommunfullmäktigemålen.

Vision och värdegrund och övergripande mål

Vision och värdegrund 2030

Här ger vi plats för att göra skillnad

En plats för möjligheter formad med tanke och omtanke.

Där lusten är vår drivkraft och där glädjen smittar.

En plats med stark tradition för gränslöst skapande.

Där gemensam vilja och kunskap får livet att lyfta och idéer att bli verklighet.

En plats i rörelse som bygger på mångfald och hållbarhet.

Där allt är nära och alla har betydelse.

Övergripande mål för mandatperioden 2019-2022

Alla som bor, lever och verkar i Vaggeryds kommun uppnår tillsammans visionen genom fyra mål:

Vaggeryds kommun ska vara en plats...

- med hållbar samhällsutveckling och tillväxt i hela kommunen
- med hög sysselsättning, ett varierat näringsliv och en utbildning med god kvalitet
- med en hög kunskapsnivå, en aktiv fritid och ett rikt kulturliv - för en god hälsa
- som är attraktiv, trygg och tillgänglig - där alla känner delaktighet och kan påverka

Alla verksamheter bidrar till samtliga fyra mål som förtydligas genom ett strategiskt hållbarhets- och utvecklingsprogram. Samtliga mål följs upp i samband med prognos och rapportering av ekonomi och kvalitetsresultat. Vaggeryds kommuns styrdokument, planer och riktlinjer samt mål för organisationens ekonomiska, ekologiska och sociala resurser skall harmonisera med de övergripande målen.

Vaggeryds kommuns fyra mål för mandatperioden är långsiktiga och är kopplade till FNs 17 globala mål inom Agenda2030.

Alla verksamheter bidrar till samtliga fyra mål som förtydligas genom ett strategiskt utvecklings- och hållbarhetsprogram.

Mål 1 Vaggeryds kommun ska vara en plats med hållbar samhällsutveckling och tillväxt i hela kommunen

Vaggeryds kommun som plats behöver utvecklas på ett sätt som säkerställer att kommande generationer har tillgång till god luft- och vattenkvalitet, fungerande atmosfär, livskraftiga ekosystem, klimatsmart energi, god infrastruktur, mat och social välfärd.

Den byggda miljön har stor betydelse för människors hälsa, trygghet och sociala sammanhang. Detta innebär att vi behöver ha en god och inkluderande bostadsförsörjning och ha beredskap inför olika former av oönskade samt extraordinära händelser.

Samtliga delområden i vår kommun ska vara en del av samhällsutvecklingen.

Mål 2. Vaggeryds kommun ska vara en plats med en hög sysselsättning, ett varierat näringsliv och en utbildning med god kvalitet

Ett gott företagsklimat, en varierad arbetsmarknad och ett lärande med hög kvalitet leder till ökat företagande, fler arbetstillfällen i vår kommun och inga invånare i utanförskap eller fattigdom.

Detta innebär en hög grad av egenförsörjning och en positiv utveckling av antal och typ av arbetstillfällen samt en bra kompetensförsörjning och ett livslångt lärande.

Det ska finnas goda möjligheter att utbilda sig, arbeta och driva företag för de som bor, lever och verkar i Vaggeryds kommun

Mål 3 Vaggeryds kommun ska vara en plats med hög kunskapsnivå, en aktiv fritid och ett rikt kulturliv - för en god hälsa

En hög kunskaps och bildningsnivå samt ett varierat utbud och platser för fritids och kulturaktiviteter för alla är en förutsättning för en jämlik hälsa hos våra invånare. För att en jämlik hälsa ska uppnås behövs goda levnadsvillkor och levnadsvanor och en jämlik och förebyggande hälso- och sjukvård.

Det ska vara ett brett utbud av kultur och fritidsaktiviteter för de som bor, lever och verkar i Vaggeryds kommun, i alla åldrar, och folkhälsan ska vara god.

Mål 4 Vaggeryds kommun ska vara en plats som är attraktiv, trygg och tillgänglig - där alla känner delaktighet och kan påverka.

Öppenhet och tolerans skapar trygghet och är en förutsättning för att människor ska kunna vara en del av samhället. Delaktighet och medskapande gör platsen inkluderande och attraktiv för alla.

Vaggeryds kommun präglas av lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter oavsett kön, ålder samt etnisk, kulturell och socioekonomisk bakgrund.

Alla invånare är en resurs och en del i att utveckla Vaggeryds kommun

Platsen ska vara attraktiv och trygg för de som bor, lever och verkar i Vaggeryds kommun och invånare i alla åldrar ska kunna vara stolta ambassadörer över sin hemkommun samt känna delaktighet i kommunens utveckling.

Agenda 2030 – de globala hållbarhetsmålen

Vid FN:s toppmöte den 25 september 2015 antog världens stats- och regeringschefer 17 globala mål och Agenda 2030 för hållbar utveckling. Världens länder har åtagit sig att från och med den 1 januari 2016 fram till år 2030 leda världen mot en hållbar och rättvis framtid.

Globala målen är den mest ambitiösa agendan för hållbar utveckling som världens länder någonsin antagit och finns till för att uppnå fyra saker till år 2030: Att avskaffa extrem fattigdom. Att minska ojämlikheter och orättvisor i världen. Att främja fred och rättvisa. Att lösa klimatkrisen. Genom Globala målen för hållbar utveckling kan det här bli verklighet.

I det strategiska hållbarhets- och utvecklingsprogrammet för Vaggeryds kommun beskrivs hur Vaggeryds kommun arbetar för att uppnå alla dimensioner av hållbar utveckling. Miljöprogrammet anger mål och åtgärder för att bidra till att uppnå den ekologiska hållbarheten. Kommunens arbete kring Agenda 2030 och det strategiska hållbarhets- och utvecklingsprogrammet finns att läsa på www.vaggeryd.se/agenda2030.

Nationella miljö kvalitetsmål

Miljöarbetet i Vaggeryds kommun ska bidra till att uppnå de nationella miljö kvalitetsmålen. Miljömålssystemet består av ett generationsmål, 16 miljö kvalitetsmål samt ett antal etappmål inom områdena avfall, biologisk mångfald, farliga ämnen, hållbar stadsutveckling, luftföroreningar och klimat. Sveriges miljömål är det nationella genomförandet av den ekologiska dimensionen av de globala hållbarhetsmålen. Så här har riksdagen definierat generationsmålet:

”Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.”

Av Sveriges 16 miljö kvalitetsmål är det 14 miljömål som gäller för Jönköpings län.

Miljö kvalitetsmålen Hav i balans och levande kust och skärgård samt Storslagen fjällmiljö berör inte Jönköpings län.

Sveriges klimatlag

I juni 2017 antog riksdagen ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige. Ramverket omfattar nya klimatmål, en klimatlag och Klimatpolitiska rådet. Klimatmålen är en del av miljömålssystemet vars övergripande målsättning bestäms av det så kallade generationsmålet, som innebär att Sverige ska "till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser". Det övergripande målet är att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser alls till atmosfären. Efter det ska Sverige ha negativa utsläpp. Negativa utsläpp innebär att utsläppen av växthusgaser i Sverige är mindre än den koldioxid som tas upp av naturen eller samlas in på annat sätt tillsammans med de utsläppsminskningar som Sverige bidrar till genom investeringar i andra länder.

Växthusgasutsläpp från inrikes transporter ska minska med minst 70 % senast år 2030 jämfört med år 2010.

Det finns flera styrmedel som begränsar utsläppen, inte minst genom energieffektivare nya fordon och ökad användning av biodrivmedel. Men styrmedlen behöver förstärkas och kompletteras för att 2030-målet ska kunna nås.

Klimat- och energistrategi för Jönköpings län

Klimatförändringarna är en av vår tids största utmaningar. För att lyckas minska vår påverkan på klimatet och undvika att medeltemperaturen ökar mer än 1,5 grad globalt krävs stora insatser. Jönköpings läns klimat- och energistrategi har tagit fram visioner och mål för länet till 2030 och 2045. Visionen är att Jönköpings län ska vara ett klimatsmart plusenergilän senast 2045. Det innebär bland annat att:

- Senast 2045 är de totala utsläppen av växthusgaser från Jönköpings län lägre än 1 ton per invånare och år.
- Senast 2045 producerar Jönköpings län mer energi än vi använder. Energin vi producerar är förnybar och mängden är minst 10 000 GWh/år.
- Klimatförändringarna möts aktivt i Jönköpings län genom att skapa ett samhälle som minskar sårbarheter och tillvaratar möjligheter, för ett varmare, torrare och blötare län.

För att öka förutsättningarna för att nå våra regionala klimat- och miljömål har sju fokusområden pekats ut.

- Transporter och resor
- Samhällsplanering
- Bebyggelse
- Konsumtion och livsstil
- Förnybar energi
- Gröna näringar och natur
- Näringsliv och affärsutveckling

Regionala åtgärdsprogram

För att få en mer positiv utveckling för miljön och öka förutsättningarna för att nå miljömålen tar Länsstyrelsen tillsammans med andra aktörer fram åtgärdsprogram. I Jönköpings län finns 5 åtgärdsprogram som samlar olika miljökvalitetsmål och områden.

- **Vattnets miljömål** (bara naturlig försurning, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet)
- **Hälsans miljömål** (Giftfri miljö, Skyddande ozonskikt, Säker strålmiljö, Frisk luft, God bebyggd miljö)
- **Grön handlingsplan** (Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Ett rikt växt- och djurliv)
- **Minskad klimatpåverkan** (Begränsad klimatpåverkan, Bara naturlig försurning, Frisk luft, god bebyggd miljö)
- **Klimatanpassning**

Åtgärdsprogrammen gäller i 5 års-cykler och går omlott med varandra. I Vaggeryds kommun beslutar kommunstyrelsen, efter samråd med nämnder och kommunala bolag, vilka åtgärder som kommunen ska genomföra. Aktuella åtgärdsprogram finns att läsa på www.vaggeryd.se.

Biogasöverenskommelsen

Kommunalt forum har tillsammans med länets kommuner samt Region Jönköpings län tagit fram en överenskommelse avseende främjande av produktion och användande av biogas. Överenskommelsen innehåller ett antal åtaganden för kommunerna och Regionen. Kommunfullmäktige i Vaggeryds kommun godkände biogasöverenskommelsen 2018-05-28 (KS 2018/036). För samtliga åtaganden gäller att det ska finnas tillgång på tekniska lösningar och drivmedel. För Vaggeryds kommun gäller bland annat att kommunen ska:

- bereda lämpliga platser för tankning av biogasfordon
- prioritera biogasfordon för egna och leasade fordon (50 % biogasfordon inom 5 år från att ett tankställe etableras)
- prioritera biogasfordon för upphandlade transporter eller genom krav i upphandlingen
- uppdatera riktlinjer i enlighet med ovan nämnda åtaganden
- säkerställa insamling av matavfall

Lagstiftning

Svensk lagstiftning inom miljöområdet styrs bland annat genom Miljöbalken (1998:808). Miljöbalkens grundstenar är de allmänna hänsynsreglerna och reglerna beskriver det ansvar som alla har.

- Skaffa sig den kunskap som behövs för att skydda människors hälsa eller miljön
- Göra det som behövs för att förebygga, hindra och motverka olägenheter för hälsa och miljö
- Ersätta kemiska produkter och varor med sådana som är mindre skadliga för hälsa och miljö
- Hushålla med råvaror och energi
- Utnyttja möjligheter till återanvändning eller återvinning

Miljöbalken omfattar bland annat miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, avfall och producentansvar, miljökonsekvensbeskrivningar till byggnationer, miljö kvalitetsnormer för luft och vatten, jordbruksverksamhet, tillsyn och vattenverksamhet.

Förutom miljöbalken så styrs vårt avfallsarbete även genom avfallsförordningen (2020:614) och förordningen om producentansvar för förpackningar (2018:1462).

Vårt kemikaliearbete omfattas av miljöbalken, kemikalieinspektionens föreskrifter om kemiska produkter och biotekniska organismer (2017:7), förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (1998:899) samt avfallsförordningen.

Våra egna verksamheter berörs av förordningen om verksamhetsutövarens egenkontroll (1998:901) som är en viktig del i att säkerställa att det finns fungerande rutiner och kontroller för det egna arbetet inom bland annat miljöområdet.

För samhällsplaneringen är plan- och bygglagen (2010:900) och miljöbalken styrande.

Våra badhus och badplatser styrs av förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och badvattenförordningen (2008:218)

För den kommunala upphandlingen är det lagen om offentlig upphandling (2016:1145) som är styrande. Den offentliga upphandlingen har stora möjligheter att ställa sociala och miljömässigt hållbara krav.

Som kommun är det inte bara viktigt att vi har kunskap om gällande lagstiftning, vi behöver också i alla sammanhang föregå med gott exempel och använda lagkraven som en lägsta nivå.

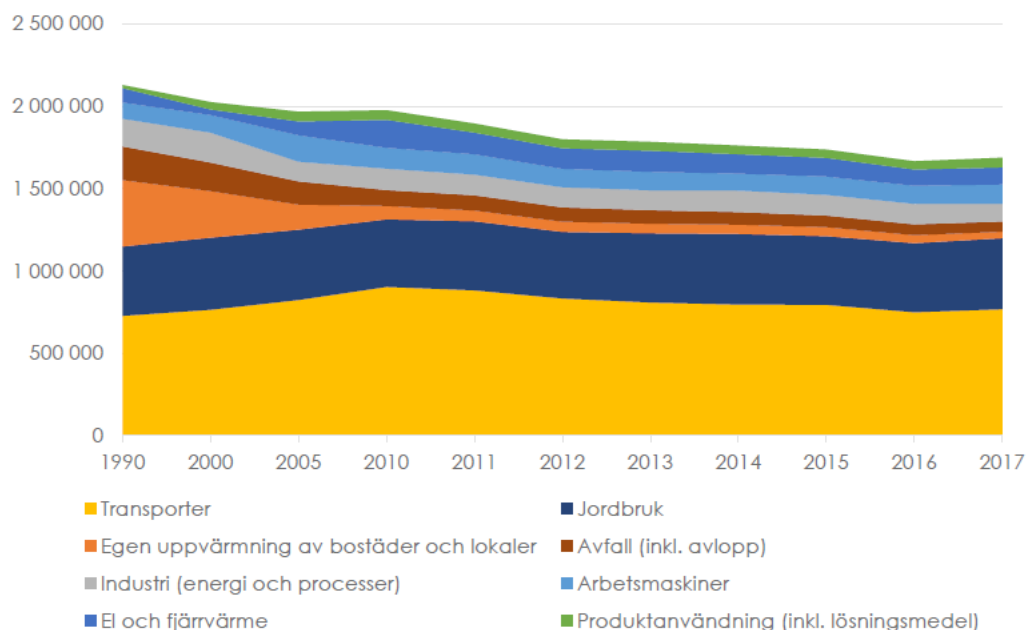
Uppföljning av statistik och nyckeltal

För att få en bakgrund till de mål och strategier som finns i miljöprogrammet är det bra att ha en bild av utgångsläget.

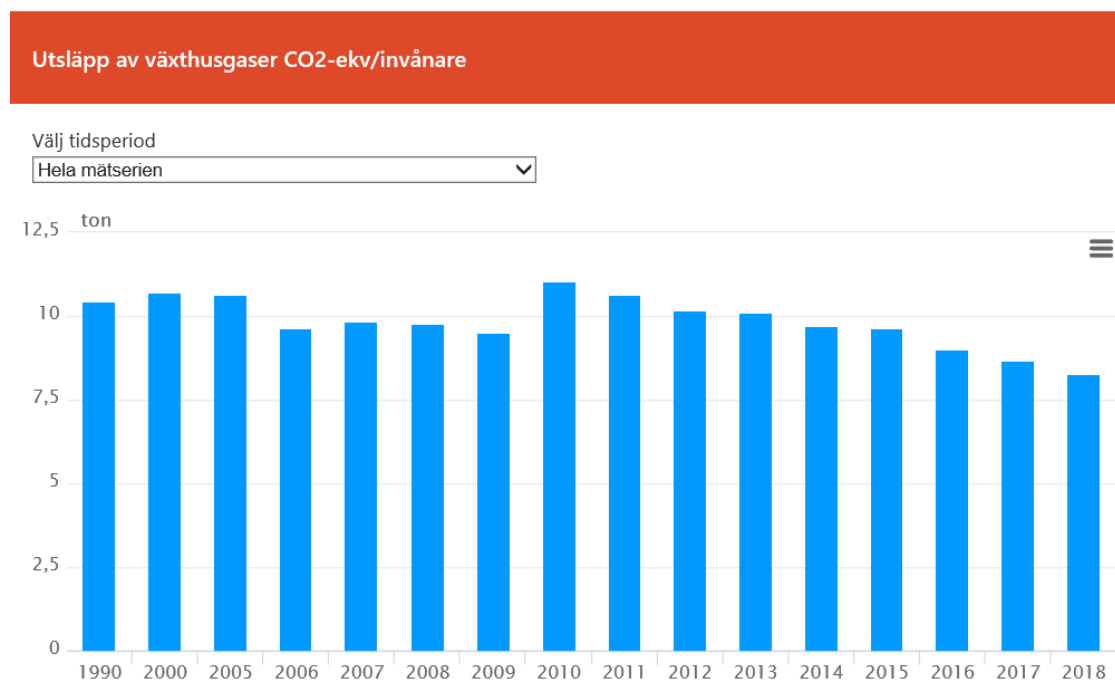
Utsläpp av växthusgaser

Utsläppen av växthusgaser i Jönköpings län behöver minska i snabbare takt för att vi ska nå våra nationella miljömål. I figur 1 nedan visas utsläppen från sektorerna transporter, jordbruk, egen uppvärmning av lokaler, industri, el och fjärrvärme, avfall, arbetsmaskiner och produktanvändning. Vaggeryds kommun har direkt rådighet över våra egna transporter (egna fordon och arbetsfordon samt upphandlade tjänster) samt uppvärmningen av kommunen bostäder/lokaler och produktion av el och fjärrvärme. Vi kan också indirekt påverka eller bidra till omställning gällande utsläppen från jordbruket, industrier och avfall genom att till exempel verka ett tankställe för förnyelsebara bränslen, erbjuda klimatvänliga uppvärmningsmöjligheter till industrier och bostäder samt ha en miljövänlig avfallshantering.

Figur 1. Bilden är från Jönköpings län klimat- och energistrategi 2020-2030 och visar växtgasutsläppen inom Jönköpings län 1990-2017, ton koldioxidekvivalenter per år. Källa SMED, Emissioner av växthusgaser totalt CO₂-ekvivalenter, Jönköpings län.

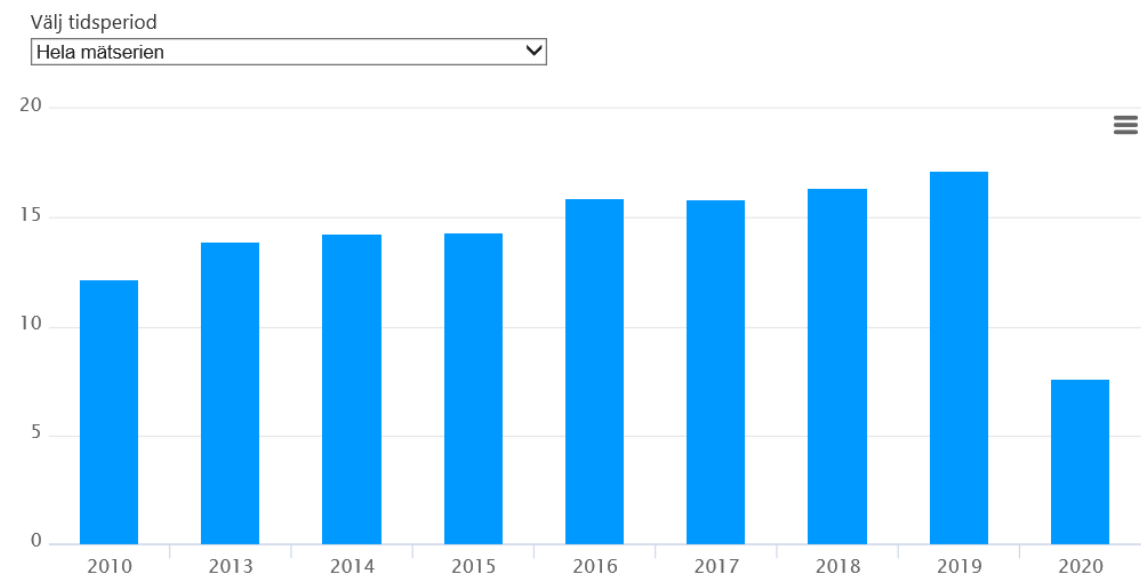
Utsläppen av växthusgaser per invånare behöver minska i rask takt för att vi ska kunna uppnå de globala och nationella miljömålen. I Vaggeryds kommun ligger vi högt över genomsnittet i Sverige för var 4,9 ton CO₂-ekvivalenter per invånare 2018.

Figur 2. figuren visar utsläppen av växthusgaser (ton CO₂-ekvivalenter/invånare) i Vaggeryds kommun. Utsläppen per invånare minskar men ligger fortfarande högt över genomsnittet i Sverige som är 4,9 ton CO₂-ekvivalenter per invånare.

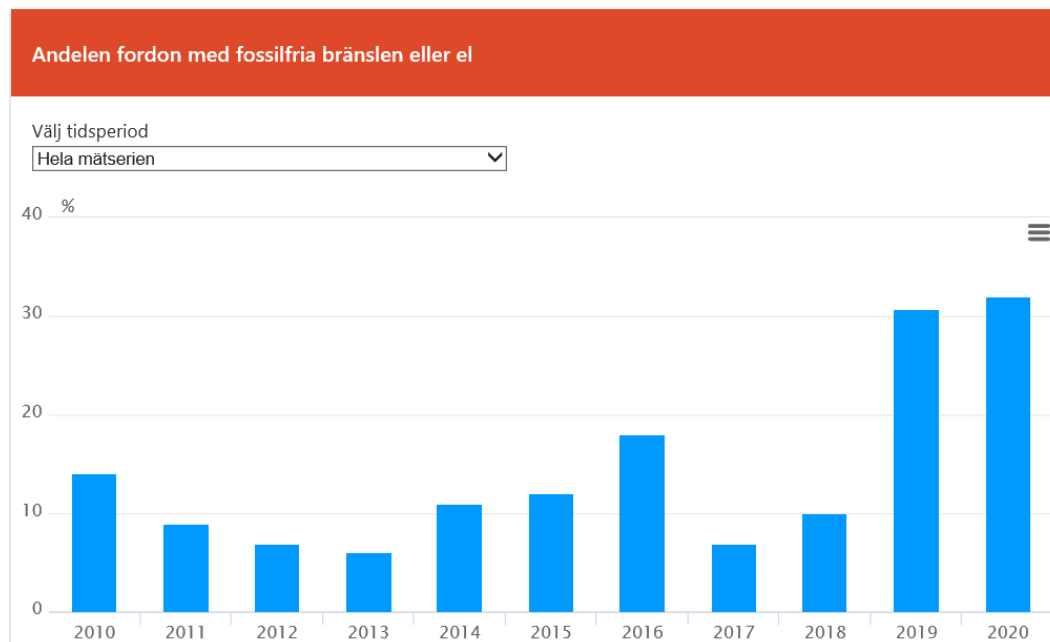
Det finns flera saker vi kan göra för att bidra till minska växtgasutsläpp. Bland annat kan fler välja att resa med kollektivtrafiken istället för att köra bil.

Resor med kollektivtrafik per invånare

Figur 3. Figuren visar antalet resor med kollektivtrafik per invånare. Den stora nedgången under 2020 beror på restriktionerna kring att inte åka med kollektivtrafiken under covid-19 pandemin.

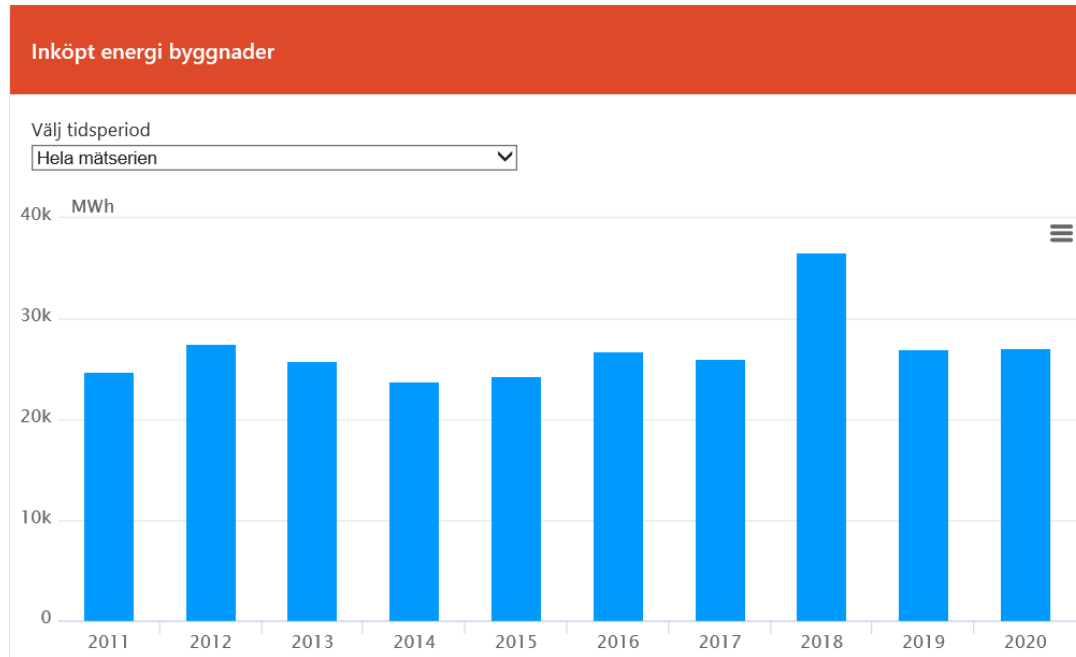
Att välja att resa med fossilfria fordon bidrar också till minskade utsläpp av växthusgaser. I figur 4 nedan presenteras utvecklingen av kommunkoncernens fordonsflootta.

Figur 4. Figuren visar andelen fossilfria fordon i kommunkoncernen. Mellan 2017-2020 var alla fossilfria fordon elbilar då det saknades möjligheter att tanka andra förnyelsebara bränslen i kommunen.

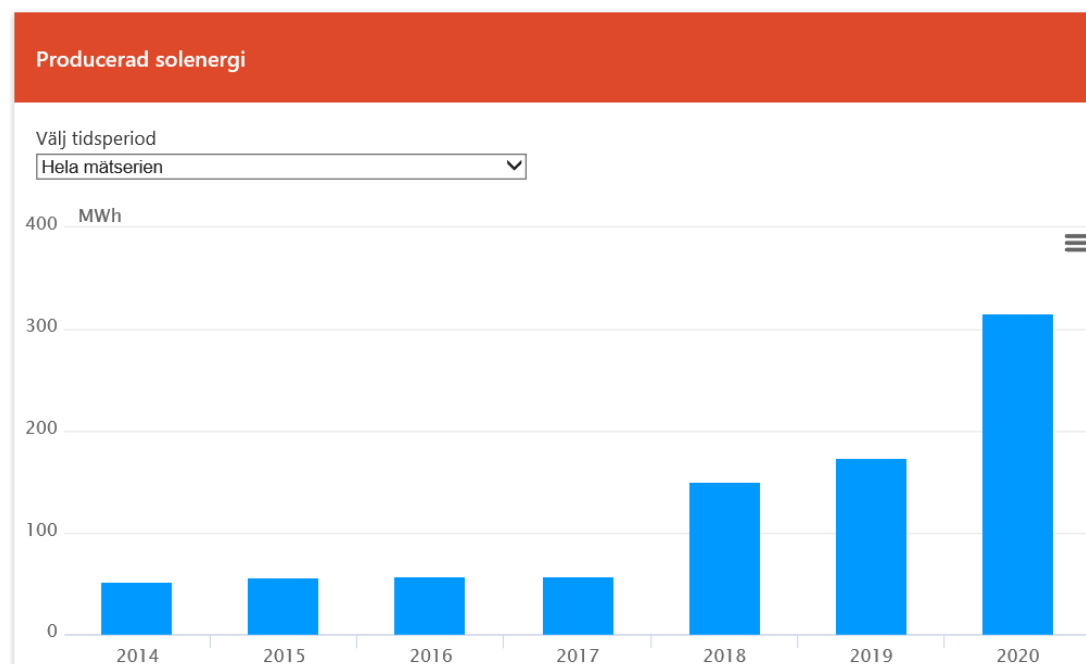
Hållbar energi

Visionen i länets klimat- och energistrategi är att Jönköpings län ska vara ett plusenergilän senast 2045. Det innebär bland annat att vi behöver vara självförsörjande på förnybar energi och bidrar genom ett överskott till energiomställningen. Det som pekas ut är att vi behöver öka den förnybara produktionen av sol, vind och biobaserad kraftvärme. Vi behöver också bli mer energieffektiva i alla våra verksamheter och minska energianvändningen.

Figur 5. Diagrammet visar den inköpta energin till våra verksamheter (daggradskorrigerad).

Utvecklingen av kommunkoncernens produktion av solenergi är god, även om den sker från låga nivåer. Vi behöver fortsätta att bygga ut kapaciteten att producera solenergi och uppmuntra invånare och företag att producera solenergi.

Figur 6. Figuren visar mängden producerad solcellsenergi i kommunkoncernen.

Kommunfullmäktige har beslutat om en vindbruksplan för Vaggeryds kommun. Den möjliggör att vi kan bidra till produktionen av vindkraft som är en viktig förnyelsebar energikälla.

En annan viktig energiproducent är vårt fjärrvärmeverk som kommer att byggas nytt för att tillgodose en växande kommun med fjärrvärme.

3. Strategier för att bidra till hållbar utveckling

Våra strategier är verktyg och processer som säkerställer att det vi gör bidrar till en ekologisk, ekonomisk och social hållbar utveckling. Strategierna är länken mellan miljöpolicy, som är kommunens övergripande förhållningssätt och miljöprogrammets mål och åtgärder.

Vi bidrar till hållbar utveckling genom att:

- Leda och styra
- Samverka
- Arbeta med ständiga förbättringar
- Kompetensutveckla
- Samhällsutveckla
- Upphandla och köpa in
- Kommunicera

Leda och styra

Ansvar för genomförandet

Nämnderna och bolagsstyrelserna har ansvar för att miljöanpassa sin verksamhet och ta miljöhänsyn i sina beslut och i sin verksamhet. De ansvarar för att miljöprogrammet blir ett styrande dokument i förvaltningar och på enhetsnivå. De har huvudansvar för att åtgärderna i miljöprogrammet genomförs. Miljö- och hållbarhetsarbetet ska vara en naturlig del av verksamheten och är inte något som ligger skilt från kärnverksamheten.

I den operativa verksamheten är det chefslinjen som har ansvar för miljöprogrammet och åtgärdernas genomförande. Ansvar följer linjeorganisationen. I det goda ledarskapet ligger ett ansvar att uppmuntra till nytänkande och att stötta och inspirera i arbetet med ständiga förbättringar. Att påvisa en tydlig riktning är också en del i det goda och effektiva ledarskapet.

Kommunstyrelsens samordningsansvar

Kommunstyrelsen har samordningsansvar för det övergripande strategiska miljö- och hållbarhetsarbetet. Samordningsansvaret innebär att driva på, utveckla och ha en helhetsbild av resultaten samt att redovisa resultaten till kommunfullmäktige.

Miljöstrategen på kommunledningskontoret har det operativa samordningsansvaret och genomför arbetet på uppdrag av kommundirektören. Miljöstrategen har till uppgift att utveckla, samordna, kommunicera, förbättra och driva på miljöarbetet samt ha överblick över kommunkoncernens miljöarbete. Miljöstrategen stödjer miljösamordnarna på de olika förvaltningarna i deras arbete och kommunicerar löpande med miljösamordnarna. Miljöstrategen har också till uppgift att hålla samman uppföljnings- och redovisningsarbetet. Rapportering och uppföljning sammanställs årligen av miljöstrategen till en Miljöredovisning, som delges kommunfullmäktige.

Miljösamordnare

Miljösamordnarens roll i respektive förvaltning och bolag är att fungera som ett stöd till förvaltningschef/vd med att samordna och verkställa miljöarbetet. Miljösamordnarna har till uppgift att utveckla, samordna, kommunicera, förbättra och driva på miljöarbetet samt ha överblick över förvaltningens/bolagets miljöarbete.

Miljösamordnarna initierar nya miljöfrågor och driver arbetet framåt på uppdrag av förvaltningschef/vd. De ska också se till att kunskapen om miljöfrågor i verksamheten ökar så att det kan ske ständiga förbättringar. Miljösamordnarna ska också se till så att chefer och personal har kännedom om miljöprogrammet och miljöredovisningarna. Miljösamordnaren kommunicerar till verksamheten och till förvaltningschef/vd det som förmedlas av miljöstrategen.

I uppdraget ingår också att följa upp och rapportera verksamhetens miljöarbete till förvaltningschef/vd och till miljöstrategen.

Miljösamordnarna ingår i miljösamordnargruppen med miljöstrategen som sammankallande och mötesansvarig. Gruppen underlättar samverkan över förvaltnings-/bolagsgränserna samt bidrar till att säkerställa ett levande och aktivt arbete inom hela kommunkoncernen.

Planerings- och redovisningscykel

Miljö- och hållbarhetsfrågorna ingår i den årliga planerings- och budgetprocessen. Dessa frågor kan inte leva sitt eget liv utanför den gängse processen. Att säkerställa en plattform för och ett genomförande av miljöprogrammets åtgärder är en uppgift för samtliga ansvariga.

Miljöinvesteringar kan vara väldigt lönsamma speciellt om investeringen medför lägre energiförbrukning. Investeringar som har hög lönsamhet och är självfinansierade över ett antal år, bör prövas i budgetarbetet respektive år och kapital ställas till förfogande av kommunfullmäktige.

Nämnderna/styrelserna redovisar årligen genomfört miljö- och hållbarhetsarbete. Detta ligger sedan till grund för Miljöredovisningen. I årsredovisningens förvaltningsberättelse ingår en sammanfattning på övergripande nivå. I nämndernas verksamhetsberättelser för året ingår att följa upp sina ansvar enligt sina reglementen bland annat sitt miljöarbete. Bristande måluppfyllelse kopplat till organisationens ekologiska resurser ingår som en del av den löpande internkontrollen. Kommunstyrelsen och kommunfullmäktige samt andra med ansvar har till uppgift att använda det som redovisats i nästa års planeringscykel.

Aktivt och levande arbete

Miljöprogrammet ska vara ett aktivt och levande dokument. Kompletteringar och revideringar ska kunna tas in i programmet genom tillägg beslutade av kommunfullmäktige. Till exempel kan detta bli aktuellt om/när kommunen åtar sig nya åtgärder som ingår i de regionala åtgärdsprogrammen.

Samverka

Att jobba effektivt med miljöfrågor handlar ofta om att inspirera och motivera varandra till ett mer hållbart arbetssätt. Kan du – kan jag. Vill du – vill jag. Vi behöver varandras erfarenheter och kompetenser för att komma snabbare och effektivare framåt. Detta gäller givetvis inom respektive förvaltning och bolag men också över förvaltnings- och bolagsgränserna.

Kommunen ska också föregå med gott exempel och att ha en aktiv dialog med våra leverantörer, företag, föreningar, handlare och kommuninvånare. Det kan också gälla samverkan med våra samarbetspartners och inom våra olika nätverk som till exempel Länsstyrelsen och andra myndigheter, kommuner, Energikontor Norra Småland, Klimatrådet samt energi- och klimatrådgivarna.

Energikontoret Norra Småland

Energikontor Norra Småland är en del av Region Jönköpings län och ett av 15 energikontor i Sverige. Energikontor Norra Småland arbetar med att bidra till att Jönköpings län ska uppnå sina klimatmål och ska skapa förutsättningar för regionen, kommunerna och näringslivet att ställa om till en miljömässigt hållbar verksamhet och en klimatsmart vardag. Energikontor Norra Småland driver projekt inom områdena energieffektiva företag, hållbart byggande och renovering samt hållbart resande och transporter. Vaggeryds deltar i flertalet av dessa projekt, vilket är en förutsättning för en liten kommun att kunna anta större utmaningar.

Energicentrum - energi- och klimatrådgivarna

Energicentrum är ett samarbete om energi- och klimatrådgivning för Jönköping, Habo, Mullsjö, Sävsjö och Vaggeryds kommuner som funnits sedan 1998. Den kommunala energi- och klimatrådgivningen är finansierad med bidrag från Energimyndigheten. Det är därför en kostnadsfri och opartisk tjänst som riktar sig till privatpersoner, små och medelstora företag, föreningar och organisationer

Klimatrådet

Klimatrådet är en samverkansorganisation med medlemmar från privata näringslivet, ideella organisationer samt myndigheter och kommuner. Vaggeryds kommun är medlem i klimatrådet och är också en aktiv part med både politiker och tjänstemän representerade i rådet och tillhörande arbetsgrupper. Klimatrådets syfte är att skapa engagemang och påverkansmöjligheter inom klimat- och energiarbetet och tillsammans bidra till att förverkliga visionen om att Jönköpings län ska bli ett plusenergilän.

Natur- och miljörådet

Natur- och miljörådet i Vaggeryds kommun är ett råd som består av föreningar och organisationer med miljö och naturfokus eller intresse. Rådet består även av två politiska ledamöter från kommunstyrelsen och en ledamot från miljö- och byggnämnden. Natur- och miljörådet samordnas av miljöstrategen på kommunledningskontoret.

Natur- och miljörådets syfte är att vara ett forum för samverkan mellan Vaggeryds kommun och rådets föreningar och föreningarna i rådet fungerar som remissinstanser i olika kommunala frågor som berör natur- och miljöarbetet.

Samverkan med näringslivet

Näringslivskontoret på Vaggeryds kommun arbetar för att främja näringslivet och skapa förutsättningar för ett gott företagsklimat. Näringslivskontoret arbetar kopplat an mot Agenda2030 och kommunfullmäktiges övergripande mål. Näringslivsfunktionen lyfter goda lokala exempel på hållbara företag för att andra ska inspireras av dem. Här jobbar man också för att främja etableringen av gröna näringar i kommunen. Kommunen anordnar tematiska träffar, exempelvis rundabordetsamtal, där företag kan hitta samarbete med varandra kring exempelvis hållbarhet och cirkulär ekonomi.

Arbeta med ständiga förbättringar

Vaggeryds kommuns interna kvalitetsarbete finns samlat i en värdeverkstad som ska ge inspiration och stöd i vardagen. Vi ska skapa en arbetsplats där medarbetare har en känsla för helheten, utvecklas och skapar ett ökat värde för våra medborgare. Delaktighet och engagemang genom ständiga förbättringar skapar förutsättningar för att frigöra resurser och använda dem där det behövs bäst. Målet är att vision och värdegrund är en naturlig del av vårt interna förhållningssätt och att alla medarbetare och ledare känner att de gör skillnad. Kvalitetsarbetet ska leda till en ökad nytta, kvalitet och lärande i våra verksamheter och ge en resultatnyfiken organisation.

Arbetet utgår från *Värdeverkstaden* som är kommunens modell för ständiga förbättringar och som bygger på att göra rätt saker i rätt tid, när det behövs. Genom att skapa standards för våra arbetsflöden kan vi lättare identifiera avvikelser och genom förbättringar skapa mervärde till våra brukare.

Vad som är problemet och vilka orsaker och lösningar respektive problem har, processas fram i så kallade värdeflödesanalyser. Att alla enheter får i uppdrag att göra värdeflödesanalyser av sitt miljöarbete, kan vara en strategi för att på ett naturligt sätt implementera miljötanket i våra vardagliga arbetsuppgifter. Ett konkret exempel vore att göra en analys över den egna enhetens transporter, och utveckla förbättringsförslag kring detta.

Kompetensutveckla

Kommunen har en bred och omfattande verksamhet inom många olika verksamhetsområden. För att få handling och resultat i miljöarbetet räcker det inte att klargöra vad som ska göras i en åtgärd. Det behövs en helhetsbild över varför, vad, hur och vart det ska leda. Kompetensutveckling är således a och o för ett gott resultat. Om fler har kunskap är det också fler som kan delta, leda och driva.

Miljöarbetet kan innebära olika kompetensbehov inom olika verksamheter. Att se till att verksamheterna har rätt kompetens är ett ansvar för respektive nämnds-/utskotts/styrelses ledningsorganisation. Vissa ämnesområden är gemensamma och generella för kommunkoncernen och utbildningar inom dessa områden ska ske samordnat.

Samhällsutveckla

Markanvändningen har stor påverkan på två globala utmaningar: klimatförändringarna och förlusten av biologisk mångfald. Här har kommunen stor påverkan med sitt planmonopol och sitt inflytande över samhällsplaneringen genom översiktsplan och detaljplan.

Planera för en klimatsmart vardag

I sin roll som samhällsplanerare måste kommunen tänka både kortsiktigt och långsiktigt. I det kortsiktiga perspektivet ska kommunen tillhandahålla service till invånarna så att de kan miljöanpassa sin vardag och bidra till hållbarhet och minskade utsläpp av växthusgaser. Viktiga frågor för att bidra till ett hållbart samhälle är ett utbyggt fjärrvärmenät som eldas med biobränsle, energieffektiva bostäder, gröna miljöer i våra samhällen, utbyggt gång- och cykelvägnät samt en väl fungerande kollektivtrafik.

I det längre perspektivet är det bland annat planering av bebyggelsestrukturen så att transportbehovet minimeras, som har den största positiva påverkan på miljön. Genom att förtäta centrumen och inte bygga bostadsområden som isolerade öar, främjas resandet med kollektivtrafik, gång och cykel.

I en attraktiv miljö är människan i centrum. Här finns plats för människor att vara, god tillgänglighet och innehållsrika stadsrum som lockar till möten. I en attraktiv bebyggelsestruktur är utformningens främsta syfte att befolka, för där det finns andra där vill vi också vara. I en sådan struktur väntar vi gärna på bussen, rör oss till fots, umgås, jobbar eller bor. Här finns underlag för handel och service och möjlighet för företag att växa hållbart.

Planera för starka ekosystem

Genom att primärt exploatera på redan ianspråktagen mark och bygga i anslutning till befintlig bebyggelse och infrastruktur, hushåller kommunen med marken och resurserna. En av de huvudsakliga anledningarna till att den biologiska mångfalden hotas är just förlust av livsmiljöer. Genom förtätning i anslutning till stationslägen, skolor, arbetsplatser samt kultur- fritidsaktiviteter, främjas resandet med kollektivtrafik, gång och cykel samtidigt som jungfrulig mark sparas i större utsträckning.

I alla sammanhang då kommunen exploaterar mark för bostäder, skolor eller förskolor med mera är det av yttersta vikt att vi gör det så resurseffektivt som möjligt, så att mark, vatten och den fysiska miljön planeras och används på ett hållbart sätt. Generellt innebär dock en ökad folkmängd en ökad belastning på miljön genom till exempel mer sopor, fler vägar och större ledningar. Här finns en målkonflikt.

Upphandla och köpa in

Upphandling och inköp är strategiska verktyg. För råd och stöd i arbetet finns Upphandlingsmyndigheten som tillhandahåller kriterielistor i tre nivåer: bas, avancerad och spjutspetsnivå.

I Jönköpings län arbetar kommunerna tillsammans för att ha samsyn och underlätta i arbetet. För miljö finns en gemensam upphandlingspolicy:

Policy för miljöanpassad upphandling

Jönköpings läns kommuner köper årligen varor och tjänster för betydande belopp. I kraft av detta kan kommunerna genom miljökrav i upphandlingar vara med och styra samhället mot en långsiktigt hållbar konsumtion och produktion. Miljökrav i upphandling är ett marknadsdrivande verktyg för hållbar utveckling.

Jönköpings läns kommuners miljökrav i upphandlingar ska vara konsekventa, konkurrensfrämjande och affärsmässigt drivande. I en upphandling av en vara, en tjänst eller en entreprenad ska Upphandlingsmyndighetens upphandlingskriterier¹ för basnivå användas, om så finns. Den avancerade kravnivån och spjutspetsnivån kan övervägas. Beroende på vad som ska upphandlas, kan också ytterligare relevanta miljökrav ställas.

Näringslivet bör under kontraktstiden drivas till en ökad miljöanpassning vilket kan åstadkommas med t ex tidsbestämda utförandevillkor. Vid avtalsstart kan kravnivån vara lägre för att under kontraktstiden stegvis öka. Om miljökraven är kostnadsdrivande bör något längre avtalstid övervägas. Ställda miljökrav ska följas upp.

Fokus på miljökraven ska i första hand riktas mot upphandlingsobjekt med väsentlighet ur miljösynpunkt. För att öppna nya vägar där målet är en bättre miljö och hälsa för människa är en god dialog och samverkan med leverantörer under avtalsperioden helt avgörande.

Riktlinjer

I samband med upphandling ska Jönköpings läns kommuner särskilt beakta nedanstående:

- LOU, Lagen om offentlig upphandling
- Miljöbalken samt andra relaterade författningar som syftar till skydd av människors hälsa och miljö
- Upphandlingsmyndighetens upphandlingskriterier
- Råd från tillsynsmyndighet
- De nationella miljökvalitetsmålen

¹ För att ställa konsekventa miljökrav i upphandlingar måste dock kriterierna ibland vägas mot lokal marknadskänedom samt mot den egna organisationens miljöprestanda.

¹ För att ställa konsekventa miljökrav i upphandlingar måste dock kriterierna ibland vägas mot lokal marknadskänedom samt mot den egna organisationens miljöprestanda.

Kommunicera

För att få fler i organisationen att bidra till det långsiktiga arbetet med miljö och hållbarhet utifrån miljöprogrammet är det viktigt att kommunicera och informera.

Intern kommunikation

Alla anställda behöver bli medvetna och få kunskap om miljöarbetet, mål och riktlinjer, och hur miljöarbetet utvecklas både övergripande och på verksamhetsnivå.

Intranätet är en viktig kanal för att övergripande ge information om miljöarbetet till anställda i kommunkoncernen. Informationen på intranätet behöver fortlöpande utvecklas och uppdateras så att alla anställda har tillgång till rätt information och som stödjer arbetet enligt miljöprogrammet. Miljöarbetet behöver också lyftas på arbetsplatsträffar och vid introduktion av nyanställda.

Extern kommunikation

Den externa kommunikationen i Vaggeryds kommun är en del av styrningen genom en marknadsplan som är framtagen tillsammans med företag och föreningar. Marknadsplanens syfte är att skapa en samsyn kring hur vi bygger bilden och berättelsen om Vaggeryds kommun som plats och vilka områden vi behöver utveckla för att bli mer attraktiva. Marknadsplanen och den externa kommunikationen har tre delmål:

- Platssymbolen – vår visuella identitet.
- Berätta – jobba med storytelling.
- Göra tillsammans – att söka samarbete och utveckla tillsammans

Kommunen är en av flera viktiga aktörer för att öka medvetenheten och få fler att agera miljövänligare. För kommuninvånarna och omvärlden ska www.vaggeryd.se vara den primära kanalen både för att inhämta information om miljöarbete i kommunen.

Sociala medier är ett bra verktyg för att kommunicera med våra målgrupper där de finns. Genom att kommunicera genom sociala medier kan vi bidra till öppenhet och insyn i vårt arbete. Sociala medier är också kanaler för att informera och ger möjlighet till ökad dialog och delaktig genom interaktion med användarna. Kommuntidningen HÄR går ut till alla kommuninvånare och är ett sätt att förmedla information och berättelser med ett hållbart miljöperspektiv till kommuninvånare och företag.

Vid evenemang, seminarier och temadagar, som till exempel Klimatveckan, Earth Hour, Vaggerydsdagen, Skillingaryds marknad och utställningsplatsen miljöhörnan på biblioteken, finns möjlighet att bjuda in aktörer och föreläsare som tillsammans med kommunen kan informera, inspirera och föra dialog med besökarna.

Produktion av informationsmaterial

Produktion av internt och externt informationsmaterial ska alltid göras på ett genomtänkt sätt för att minska negativ påverkan på miljö och klimat.

4. Miljöpolicy

Miljöpolicyen beskriver organisationens förhållningssätt på en övergripande nivå. Med strategierna, miljöriktlinjerna och handlingsplanen som styrmedel verkar kommunen för att de nationella miljö kvalitetsmålen uppnås.

Miljöpolicy

Kommunen ska vara drivande för att skapa en hållbar miljö, med samtliga invånare **och andra som verkar i kommunen** som målgrupp. Våra verksamheter, i dag och i morgon, ska därför utföras på ett sätt som säkerställer att det vi gör och det vi planerar är ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart över tid.

Förtroendevalda och anställda i Vaggeryds kommunkoncern ska alla ha den kunskap och insikt som krävs för att målmedvetet och engagerat arbeta för en hållbar utveckling. Med miljölagstiftningen som bas och genom ständiga förbättringar ska vi arbeta för minskad energianvändning och miljöpåverkan.

Vi ska inspirera och motivera våra invånare, leverantörer, näringsliv och övriga i samhället. Genom att föregå med gott exempel och berätta om det, skapar vi förtroende för vår verksamhet. Tillsammans utvecklar vi vårt samhälle på ett miljömässigt hållbart sätt – för att jordens överlevnad och kommande generationer behöver det.

Detta uttrycks i vår vision som:

- ”En plats för möjligheter formad med tanke och omtanke”
- ”Där gemensam vilja och kunskap får livet att lyfta och idéer att bli verklighet”
- ”En plats i rörelse som bygger på mångfald och hållbarhet”

5. Miljöriktlinjer

Som komplement till Agenda2030 används olika principer för att förstå hållbarhet och göra det hanterbart. Den mest utbredda är principen om ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet.

En annan princip är de fyra systemvillkoren framarbetade av en forskare under ledning av Karl-Henrik Robèrt och organisationen Det Naturliga steget, med tre villkor kring naturen och ett fjärde som en förutsättning.

Naturen ska inte systematiskt:

- Utarmas på ämnen från berggrunden i naturen.
- Öka ämnen från samhällets produktion i naturen
- Manipulera och överutnyttja naturen
- I ett hållbart samhälle ska resurserna användas rättvist och effektivt och människors grundläggande behov ska tillgodoses.

Det mycket vi alla kan och bör göra under arbetstid för att bidra till en hållbar utveckling av vårt samhälle. Om en snabbare och mer effektiv omställning av våra beteenden ska ske, bör den hållbara livsstilen dock inte begränsas till att bara gälla arbetstid. Många av ovanstående riktlinjer kan du även tänka på som privatperson.

Miljöriktlinjerna gäller för alla anställda och förtroendevalda i det dagliga arbetet. De **tipsar och vägleder** mot ett mer hållbart beteende. De *fyra* riktlinjerna är:

- Spara energi
- Miljöanpassa transporter
- Upphandla och köp in med hänsyn
- Källsortera, återanvänd och förebygg avfall

Spara energi

- **Släck** ljuset när du lämnar ett tomt rum. Ta också ansvar och stäng av kopiator/skrivare och släck ljuset i korridoren och andra allmänna utrymmen på arbetsplatsen om du är sist kvar.
- **Stäng** dator och skärm när du går hem för dagen. Korrekturläs på skärmen i så stor utsträckning som möjligt och se till att din standardinställning på skrivaren är dubbelsidig svartvit utskrift.
- **Rätt** inomhustemperatur sparar energi. Temperaturen i kontor och andra lokaler får inte regleras med värmebläktar på vintern och kylfläktar på sommaren.
- **Uppföljning** av förvaltningarnas och bolagens energibesparing ska göras i årsredovisningen.

Möten och resor

- **Första steget – Resfritt möte**
Se alltid över om det går att genomföra ett resfritt möte (via telefon, webmöte eller videokonferens) i första hand. Att genomföra ett resfritt möte minskar miljöpåverkan och sparar både tid och pengar.
- **Andra steget – Val av transportsätt vid kortare tjänsteresor**
Välj ett klimatsmart sätt att resa om du måste resa. Gå, cykla eller välj kollektivtrafiken i första hand. Bilen ska användas i andra hand och då gäller följande prioritetsordning. Att samåka är ett effektivt sätt att minska transportererna:
  1. Gå, cykla eller kollektivtrafik
  2. Tjänstebil (verksamhetens egna bilar, bilpoolsbilar eller eventuella förmånsbilar)
  3. Externa hyrbilar (finns upphandlat avtal och miljöbil ska väljas)
  4. Egen bil
- **Tredje steget – Val av transportsätt vid längre tjänsteresor**
Vid längre tjänsteresor ska alltid ett så klimatsmart alternativ som möjligt väljas. Följande prioritetsordning gäller:
  1. Buss eller tåg
  2. Externa hyrbilar
  3. Egen bil
  4. Flyg

Anslutningsresor ska i möjligaste mån ske med kollektivtrafik.
- **Uppföljning** av förvaltningarnas och bolagens hållbara resor ska göras i årsredovisningen.

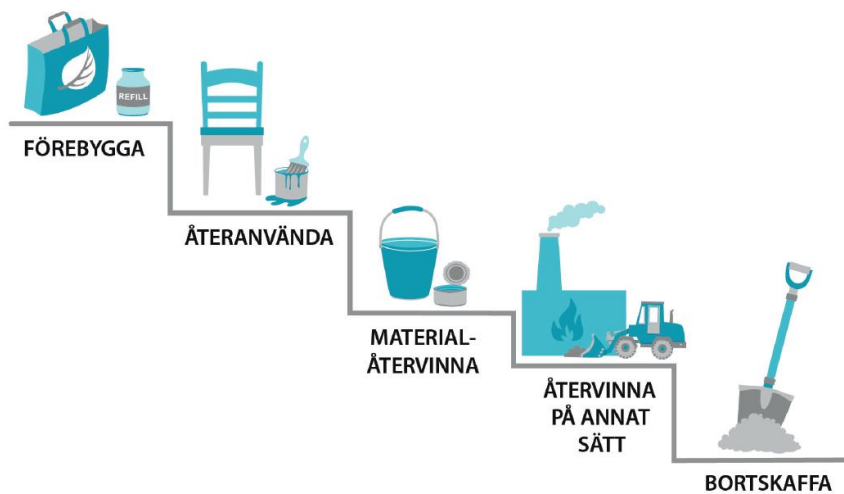
När du själv bjuder in till möten/konferenser/seminarier/utbildningar med mera välj tidpunkt och lokal så att användning av kollektivtrafik eller annat miljövänligt färdssätt underlättas. Uppmana även till samåkning i inbjudan.

Upphandla och köp med miljöhänsyn

- **Köp** upphandlade produkter och tjänster. Om du är osäker på kommunens avtal, stäm av med upphandlingsenheten eller avtalsdatabasen som du når via intranätet.
- **Välj** de bästa miljöprodukterna vid alla inköp. Genom att använda beställningssystemet, som enkelt och lätt visar miljömärkta och ekologiska produkter, spar du både arbetstid och resurser.
- **Samordna** dina beställningar och minska på så sätt antalet beställningstillfällen. Undvik om möjligt att göra små beställningar.
- **Byt inte** utrustning i onödan. Avväg vilket som ger mest miljönytta – köpa en nyare energieffektivare produkt eller laga/behålla den gamla.
- **Uppföljning** av förvaltningarnas och bolagens miljöhänsyn vid upphandling ska göras i årsredovisningen.

Du som upphandlar ska känna till Upphandlingsmyndighetens kriterier (www.upphandlingsmyndigheten.se). Den avancerade kravnivån ska användas inom energi- och transportområdet och även eftersträvas inom övriga områden.

Förebygg avfall enligt avfallstrappan

Avfallstrappan visar prioriteringsordningen för hur vi hanterar vårt avfall. Strävan är att vara så högt upp på trappan som möjligt.

- **Steg 1 – förebygga:** I första hand ska vi se till att skapa så lite avfall som möjligt. Det är det bästa sättet att minska användningen av jordens resurser och påverkan på miljön. Ett bra exempel är att minska användningen av engångsprodukter.
- **Steg 2 – återanvända:** när förebyggande av avfall inte är möjligt ska vi i första hand försöka återanvända genom att till exempel reparera trasiga saker så att de kan användas igen.
- **Steg 3 – materialåtervinna:** När återanvändning inte är möjligt ska vi återvinna materialet. Det gör vi i dag bland annat med förpackningar och tidningar, men också genom kompostering eller rötning av matavfall och trädgårdsavfall (så kallad biologisk behandling). När man materialåtervinner ett avfall kommer det att ersätta en naturlig råvara.

- **Steg 4 – Återvinna på annat sätt:** Ett exempel på detta är energiåtervinning. Om vi inte kan materialåtervinna avfallet så ska energin i avfallet utvinnas genom förbränning. När vi energiåtervinner ett avfall sparar vi på ett annat bränsle, till exempel trä eller olja.
- **Steg 5 – bortskaffa:** Avfall som ska ut ur kretsloppet och som inte kan hanteras på annat sätt går oftast till deponering. Det finns olika deponier beroende på materialets farlighet.
- **Uppföljning** av förvaltningarnas och bolagens avfallshantering ska göras i årsredovisningen.

6. Strategier, mål och åtgärder för miljömålen

I miljöprogrammet finns det tre stycken övergripande strategier. De övergripande strategierna ska hjälpa oss att införliva miljö- och hållbarhetsfrågorna i vår ledning och styrning och hjälpa oss att kommunicera kring det miljöarbete som utförs. Den tredje strategin tydliggör vikten av att barn och unga involveras i miljöarbetet.

I miljöprogrammet finns utöver de tre övergripande strategierna tre större tematiska målområden som samlar strategier, mål och åtgärder som hör ihop. De tre målområdena är *Hållbara transporter och resor*, *Hållbar samhällsplanering och bebyggelse* samt *Hållbara gröna och blå miljöer*.

De föreslagna strategierna är framtagna utifrån befintliga nationella och regionala mål och dokument som finns. Strategierna är till för att hjälpa till att uppnå våra miljömål och finnas som underlag för framtida beslut.

För varje målområde finns det delmål som kopplar till strategierna. Delmålen ska vara uppföljningsbara och kunna påverkas av kommunen.

Tillhörande varje målområde finns också ett antal åtgärder som vi ska genomföra. Åtgärderna följs upp årligen och är till för att hjälpa oss att nå våra delmål.

Övergripande strategier

- I kommunorganisationen ska miljö- och hållbarhetsfrågorna vara en naturlig del av vår ledning och styrning.
- Vaggeryds kommun ska bidra till att öka både den generella kunskapen om miljö- och hållbarhetsfrågor samt den specifika ämneskompetensen inom vissa miljöområden.
- Barn och unga ska involveras i kommunens miljöarbete och ha möjlighet att bidra med synpunkter kring miljöfrågor.

De övergripande strategierna kommer att förverkligas genom att kommunen genomför informationsinsatser inom olika miljöområden såsom energi, klimat, natur, vatten och hållbar konsumtion och livsstil. Kommunens miljöprogram och miljöarbete ska också kommuniceras till våra invånare och företag. Miljö- och byggförvaltningen kommunicerar och informerar i alla myndighetsärenden gällande olika miljö-, energi och klimatfrågor. En annan viktig plattform är våra miljöhörnor som finns på biblioteken där kommunen informerar om olika miljöfrågor.

Målområdet Hållbara transporter och resor

Vaggeryds kommun är en transportintensiv kommun med E4:an som går genom kommunen. Transporter och resor står idag för den största andelen, 45 %, av länets utsläpp av växthusgaser och för den största delen energianvändning. För att kunna minska de transportrelaterade utsläppen behöver flera åtgärder genomföras för att transporterna ska bli mer effektiva. En omställning krävs både gällande vilka fordon och drivmedel som används samt en förändring av våra resvanor. Det transporteffektiva samhället bidrar inte bara till låga växtgasutsläpp utan även till bättre luftkvalitet, minskat buller, minskad trängsel på vägarna samt förbättrad folkhälsa.

Området hållbara transporter och resor omfattar det nationella miljökvalitetsmålet *Begränsad klimatpåverkan* och de globala målen för hållbar utveckling *9 Hållbar industri, innovation och infrastruktur* samt *11 Hållbara städer och samhällen*. Hållbara transporter och resor utgör också en stor del av länets klimat- och energistrategi.

Begränsad klimatpåverkan

"Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det globala målet kan uppnås."

Riksdagens definition av miljömålet

Strategier för hållbara transporter och resor

- 1. Kommunen ska sträva efter att minska utsläppen av växthusgaser från transporter med 75 % mellan 2010 och 2030 i enlighet med länets klimat- och energistrategi.**

Nyckeltal utsläpp av växthusgaser från lokaler, kommunala bostäder, energiförbrukning, transporter
Jönköpings läns nya klimat- och energistrategi 2020-2030 är antagen varvid målförslaget har uppdaterats. Målförslaget ersätter nuvarande mål om minskat energianvändning i transporterna samt minskat antal fossila mil i transporterna. Genom att mäta växthusgaser får man med både energi- och fossila mil perspektiven.

- 2. Kommunen ska verka för en elektrifierad järnväg gällande bansträckan Värnamo-Jönköping-Nässjö och nybyggnation av järnväg mellan Byarum och Tenhult.**

Nyckeltal JA/NEJ

Liknande formulering har tidigare enbart funnits med som åtgärd i miljöprogrammet men föreslås nu även bli en strategi.

- 3. Kommunen ska verka för att tankställen med förnyelsebara bränslen etableras i kommunen. Tankställe för biogas ska prioriteras i enlighet med biogasöverenskommelsen.**

Nyckeltal JA/NEJ

I det nuvarande miljöprogrammet finns uppdrag att verka för ett biogastankställe. Planen för utveckling av biogas breddar begreppet med förnyelsebara bränslen då vi behöver arbeta med flera olika möjligheter för att möjliggöra omställningen till ett fossilfritt samhälle. Vaggeryds kommun har skrivit under en regional biogasöverenskommelse vilket innebär att biogas ska prioriteras. En kommunal plan för utveckling av biogas har tagits fram som beskriver ett antal aktiviteter som kommunen ska genomföra för att verka för ett tankställe för biogas (i enlighet med den regionala biogasöverenskommelsen). Aktiviteterna inom planen för utveckling av biogas följs upp årligen inom ramen för miljöprogrammet.

- 4. Kommunen ska verka för en attraktiv kollektivtrafik i Vaggeryds kommun**

Nyckeltal: resultat i medborgarundersökning, antal resande med kollektivtrafik

I det nuvarande miljöprogrammet finns ett mål och cykling och kollektivtrafik som kopplar till den tidigare klimat- och energistrategin (2010-2020). Den föreslagna strategin är en uppdatering av nuvarande målformulering om kollektivtrafik.

- 5. Kommunen ska ha trygga, säkra och lättorienterade gång- och cykelvägar som binder samman målpunkter. Särskilt fokus ska läggas på cykelvägarna till och från skola och fritidsaktiviteter.**

Nyckeltal: resultat i medborgarundersökning

Den föreslagna strategi stämmer överens med den riktlinje som föreslås i kommande översiktsplan. Den föreslagna strategin ersätter även tidigare mål om cykling som kopplar till den tidigare klimat- och energistrategin (2010-2020).

Delmål för hållbara transporter och resor

- 1. Alla nya bostadsområden har tillgång till minst ett av följande alternativ: god kollektivtrafik (400 meter till busshållplats), tillgång till bilpool/elyckelpool, tillgång till laddning av elbil och/eller anslutning med trygga och säkra cykelvägar.**

Nyckeltal: följs upp i detaljplaner och exploateringar

Målförslaget är nytt för kommande miljöprogram och är inspirerad av vad som står i länets klimat- och energistrategi samt kommunens arbete med att bygga ett hållbart samhälle. Avståndet 400 meter mellan bostadsområde till busshållplats är det avstånd som rekommenderas i länets klimat- och energistrategi.

- 2. I genomsnitt ska det genomföras 20 resor med kollektivtrafik per invånare senast år 2025.**

Nyckeltal: antal resor per invånare, källa JLT

Målförslaget ersätter det befintliga målet om kollektivtrafik som är kopplat till den tidigare klimat- och energistrategin (2010-2020).

- 3. Kommunen ska uppmuntra och skapa förutsättningar för medarbetare att pendla och arbeta på ett hållbart sätt.**

Nyckeltal: redovisade insatser, eventuell resvaneundersökning

Målförslaget är nytt för kommande miljöprogram och är inspirerad av inkomna synpunkter samt den fakta som framkom i den genomförda resvaneanalysen som visar att kommunens medarbetare står för stor del av växtgasutsläppen jämfört med de tjänsteresor vi utför.

- 4. Senast år 2025 ska kommunens fordonsflotta bestå av minst 75 % personbilar som körs på förnyelsebart bränsle eller el. Andelen lätta lastbilar som körs med förnyelsebart bränsle eller el ska uppgå till minst 20 %. För utryckningsfordon och arbetsmaskiner ska minst 5 % av fordonen/arbetsmaskinerna köras på förnyelsebara bränslen eller el.**

Nyckeltal: uppföljning av andelen fossila bilar, uppgifter från förvaltningar och bolag

Målförslaget är nytt för kommande miljöprogram. I målförslaget föreslås att en uppdelning av mål för personbilar, lätta lastbilar och arbetsmaskiner/utryckningsfordon sätts då det är stora skillnader i utbudet och hur andelen ser ut i vår fordonsflotta. Andelen fossilfria personbilar uppgick 2020 till 52 % och andelen lätta lastbilar uppgick till 5,5 %. Mål om andelen miljöbilar föreslås utgå helt.

- 5. Växtgasutsläppen från de transporter och resor som sker i tjänsten ska minska med 60 % till år 2025 jämfört med 2010.**

Nyckeltal: uppföljning av växtgasutsläppen från våra transporter och fordon, uppgifter från förvaltningar och bolag

Målförslaget är nytt i det kommande miljöprogrammet där fokus ligger på att minska växtgasutsläppen från våra fordon. Detta kan göras genom olika åtgärder, t ex att köra mindre, köra med fossilfria bränslen och använda mindre egen bil i tjänsten. I länets klimat- och energistrategi finns ett mål om att vi ska minska utsläppen av växthusgaser med 75 % mellan 2010 till 2030. Siffror för Vaggeryds kommun saknas för 2010, men finns från 2014. För 2014 finns dock enbart siffror på växtgasutsläppen kopplat till resor med bilar, statistik för resor med flyg saknas.

- 6. Minst 50 % av de upphandlade transporttjänsterna ska köras med fossilfria bränslen eller el.**

Nyckeltal: antal upphandlingar där krav har ställts, antal upphandlingar där fossilfria bränslen används

Målförslaget är nytt för kommande miljöprogram. Syftet är att minska kommunens indirekta koldioxidutsläpp i och med de tjänster vi upphandlar.

Åtgärder för hållbara transporter och resor

Åtgärd: Aktiviteter i plan för utveckling av biogas

De aktiviteter som föreslås genomföras i plan för utveckling av biogas ska genomföras. De handlar bland annat om att avsätta mark för tankställe för biogas, uppdatera riktlinjer och styrdokument med att biogas ska prioriteras vid inköp, leasing och transportupphandling, sortera matavfall med mera.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Finansiering: Egen arbetstid

Åtgärd: Rutin för att hållbara resor beaktas i planerings- och exploateringsfasen.

En rutin för att säkerställa att alla nya bostadsområden som planeras i kommunen ska hållbara transportlösningar vara en del av underlaget i planerings- och exploateringsfasen. Det kan t ex innebära att det i detaljplaneskedet säkerställs att det finns säkra gång- och cykelvägar till och från området eller att det i exploateringskedet ställs krav på bilpool/elcykelpool eller liknande.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Finansiering: Egen arbetstid

Åtgärd: Kommunen är en aktiv part i dialoger med länstrafiken kring frågan om kollektivtrafik i Vaggeryds kommun samt frågan om elektrifiering av järnvägen

Vaggeryds kommun ska fortsätta vara en aktiv part i dialogen med länstrafiken i kollektivtrafikfrågor som rör Vaggeryds kommun. Inspel från partigrupperna i första remissrundan av miljöprogrammet är att frågan om kollektivtrafik på landsbygden och mindre orter (Klevshult, Byarum, Bratteborg och Ekeryd) särskilt ska bevakas. Frågan om elektrifiering av järnvägen ska fortsätta att bevakas.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Finansiering: Egen arbetstid

Åtgärd: Säkra och tillgängliga cykelparkeringar och laddning av elbil

Säkra och tillgängliga cykelparkeringar ska finnas vid kommunala arbetsplatser, skolor, förskolor, tåg- och busstationer och utvalda offentliga platser. Vid merparten av våra arbetsplatser ska anställda erbjudas att ladda sin privata elbil och i låsta kommunala cykelgarage ska laddning av elcykel möjliggöras.

Ansvar: Tekniska nämnden, VEAB, VSBö, barn- och utbildningsnämnden, socialnämnden, kultur- och fritidsnämnden

Finansiering: 100 000-500 000 kronor

Åtgärd: Främja cykeltrafiken i kommunen

Tekniska kontoret ska i gång- och cykelvägsplanen föra in perspektiven belysning, skyltning och cykelparkeringar. Vid planering av cykelvägar i gång- och cykelplanen ska inkomna synpunkter från medborgardialogerna och remissvaren från miljöprogrammets framtagande beaktas.

Ansvar: Tekniska nämnden

Finansiering: 100 000-500 000 kr

Åtgärd: Riktlinjer för hur anställda fortsatt kan få möjlighet att arbeta hemifrån ska tas fram

Efter covid-19 pandemin kommer anställda att vara tillvara och arbeta på sina ordinarie arbetsplatser. För att kunna erbjuda anställda att fortsatt arbeta hemifrån under vissa förhållanden behöver riktlinjer för detta tas fram. Att få möjlighet att vid olika tillfällen arbeta hemma bidrar till att Vaggeryds kommun fortsätter att vara en attraktiv arbetsgivare samt minskar pendlingen till och från arbetet vilket gynnar miljön. Vaggeryds kommun deltar i projektet ATTRACT (attraktiv arbetsgivare och hållbar arbetspendling) där denna fråga lyfts gemensamt för länets kommuner.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Finansiering: Egen arbetstid

Åtgärd: Testa på kollektivtrafikkort under en provperiod.

Kommunen kommer inom projektet ATTRACT (attraktiv arbetsgivare och hållbar arbetspendling) erbjuda utvalda medarbetare möjlighet att testa på kollektivtrafikkort under en provperiod. Syftet är att få fler att resa med kollektivtrafiken vilket minskar miljöpåverkan från arbetspendlingen.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Finansiering: Egen arbetstid. Resterande del finansieras inom projektet ATTRACT.

Åtgärd: Utredda och införa samåkningsplattform för anställda.

Kommunen ska inom projektet ATTRACT utreda och införskaffa en samåkningsplattform för kommunens medarbetare.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Finansiering: Egen arbetstid

Åtgärd: Uppdatera riktlinjer för upphandling av fordon och transporttjänster

Kommunen behöver uppdatera riktlinjer för inköp och leasing av fordon, samt upphandling av hyrbilar samt direkta och indirekta transporttjänster. Riktlinjerna ska främja fossilfria bränslen (prioritera biogas utifrån biogasöverenskommelsen). Vid upphandling av direkta eller indirekta transporttjänster eller upphandlingar av fordon ska alltid krav på fossilfria fordon och transporter efterfrågas. Undantag från fossilfria transporter får göras om det ställs krav på social hållbarhet och det inte går att förena med fossilfria transporter. Undantag får även göras om det efter marknadsundersökning i upphandlingsförfarandet framkommer att utbud av fossilfria fordon inte finns. Verksamheter som inte följer det som upphandlas behöver redovisa varför man frångått miljömålet.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Finansiering: egen arbetstid för att ta fram riktlinjer. Pengar kan behöva tillsättas i ett senare skede för att ställa om fordonsflottan.

Åtgärd: Utredda införskaffandet av fossilfria förmånsbilar för medarbetare

För att minska antalet kilometer som körs med egen bil i tjänsten (merparten fossila bilar) ska kommunen utreda möjligheten att införskaffa fossilfria tjänstebilar för medarbetare.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Finansiering: egen arbetstid att göra utredningen.

Åtgärd: Ta fram en riktlinje för tjänsteresor och möten

En riktlinje för hur våra tjänsteresor ska ske ska tas fram där fokus också finns på digitala möten.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Finansiering: egen arbetstid

Åtgärd: Verka för ett tankställe med förnyelsebara bränslen

Kommunen ska vara en aktiv part i arbetet med att få aktörer att etablera ett tankställe med förnyelsebara bränslen i kommunen. Kommunen ska vara en samlande part för nätverkande, marknadsundersökningar och utpekade av lämpliga platser för tankställen. I den tidigare åtgärden stod att vi ska verka för ett tankställe för biogas, vilket är prioriterat sett till den regionala biogasöverenskommelsen som finns.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Finansiering: Egen arbetstid

Åtgärd: Utredda utökning av den kommunala bilpoolen

Vi kör alltför mycket med privata bilar i tjänsten. En av anledningarna till detta är att alla anställda inte har tillgång till kommunens bilar och en utredning kan påvisa om ett utökat antal bilpoolsbilar och andra platser än Skillingehus är aktuella. En utredning av utökning av den kommunala bilpoolen utförs. Utredningen ska bl a innehålla en behovsutredning för antalet bilar och placering av bilpoolens bilar. Utredningen ska utgå ifrån de olika förvaltningarnas behov.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Finansiering: Egen arbetstid att utföra utredningen. Själva genomförandet skulle troligen spara pengar genom att ha en mer effektiv fordonshantering.

Åtgärd: Öka samarbetet i samhällsplaneringsprocessen

Genom att i länet ha en gemensam inriktning i samhällsplaneringen kan vi lättare utveckla hållbara och klimatsmarta samhällsstrukturer. Den fysiska planeringen ska användas för att stärka förutsättningarna för en större andel gång, cykel och kollektivtrafik och för befolkningstillväxt utan en ökning av trafikmängden. Vaggeryds kommun ska aktivt delta i samverkan i planeringsprocessen mellan Trafikverket, Region Jönköpings län, Jönköpings länstrafik och länsstyrelsen i Jönköping.

Ansvar: Kommunstyrelsen

Finansiering: Egen arbetstid

Hållbar samhällsplanering och bebyggelse

Hållbar bebyggelse och samhällsplanering handlar om hur, vart och för vem vi bygger. Hållbarhetens tre dimensioner ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet syns i det vi gör. Den bebyggda miljön ska utgå från och stödja människans behov av till exempel närhet till natur- och grönområden, estetiskt tilltalande miljöer och ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur.

Energi är en stor del där vi behöver fokusera på att bli energieffektiva och producera och använda förnyelsebar energi.

Avfallshanteringen för samhället ska vara effektiv, enkel att använda och avfallet ska förebyggas och tas omhand. I Vaggeryds kommun behöver vi arbeta med att både förebygga avfall, minska matsvinnet, öka både återanvändning och återvinning samt öka utsorteringen av matavfall.

I kommunen ska vi ha en hälsosam och säker miljö, både för människor, djur och natur. Vi ska ha en ren luft, skyddas mot skadlig strålning och ha en giftfri miljö.

Området hållbar bebyggelse och samhällsplanering omfattar de nationella miljö kvalitetsmålen *Begränsad klimatpåverkan, God bebyggd miljö, Skyddande ozonskikt, Säker strålmiljö, Frisk luft och Giftfri miljö* samt de globala målen för hållbar utveckling *3 God hälsa och välbefinnande, 7 Hållbar energi för alla, 9 Hållbar industri, innovation och infrastruktur, 11 Hållbara städer och samhällen, 12 Hållbar konsumtion och produktion, 13 Bekämpa klimatförändringarna* samt *15 Ekosystem och biologisk mångfald*.

Hållbar bebyggelse och samhällsplanering utgör också en stor del av länets klimat- och energistrategi.

Begränsad klimatpåverkan

"Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det globala målet kan uppnås."

Riksdagens definition av miljömålet

Frisk luft

“Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.”

Riksdagens definition av miljömålet

Giffri miljö

“Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna.”

Riksdagens definition av miljömålet

Skyddande ozonskikt

“Ozonskiktet ska utvecklas så att det långsiktigt ger skydd mot skadlig UV-strålning.”

Riksdagens definition av miljömålet

Säker strålmiljö

“Människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning.”

Riksdagens definition av miljömålet

God bebyggd miljö

“Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.”

Riksdagens definition av miljömålet

Strategier för hållbar bebyggelse och samhällsplanering – energi

1. Vaggeryds kommun bidrar till att Jönköpings län ska bli ett plusenergilän senast 2045.

Den föreslagna strategin stämmer överens med den övergripande strategin i länets klimat- och energistrategi 2020-2030.

2. Kommunen ställer sig positiva till andra aktörer i kommunen som vill producera förnyelsebar energi såsom vindkraft, vattenkraft eller solenergi.

Den föreslagna strategin syftar till att signalera att kommunen vill uppmuntra andra aktörer att satsa på förnyelsebar energi.

3. Vaggeryds kommun prioriterar fjärrvärme som uppvärmningslösning i kommunens bebyggelseutveckling.

Nyckeltal: antal bebyggelseutvecklingsprojekt där fjärrvärme prioriterats

Den föreslagna strategin stämmer överens med den föreslagna riktlinjen i kommande översiktsplan. Bebyggelseutveckling avser både bostäder, industrier, skolor och andra verksamheter. Strategin ersätter även befintliga mål om fjärrvärme i nuvarande miljöprogram som kopplar till den tidigare klimat- och energistrategin (2010-2020).

4. Nybyggda kommunala lokaler och bostäder har installerade solpaneler.

Nyckeltal: antal lokaler och bostäder med solpaneler, uppgifter från förvaltningar och bolag

Den föreslagna strategin stämmer överens med den föreslagna riktlinjen i kommande översiktsplan. Den föreslagna strategin ersätter även nuvarande mål om solceller i nuvarande miljöprogram.

Delmål för hållbar bebyggelse och samhällsplanering – energi

- 1. Våra verksamheter blir mer energieffektiva och att energianvändningen per area i kommunens verksamheter samt i VSBo:s bostäder fortsätter att minska till år 2025 jämfört med år 2010.**
Nyckeltal: energianvändning per area, uppgifter från förvaltningar och bolag
 Det föreslagna målet ersätter nuvarande mål om energieffektivisering och minskad användning av energi då de nuvarande målen hänvisar till den tidigare klimat- och energistrategin (2010-2020). Det är osäkert vilken energieffektivisering som gjorts under 2010 till 2020, siffror håller på att räknas fram. En % -sats är därför ännu inte framtagen. I länet klimat- och energistrategi anges att energianvändningen inom bostäder ska minska med 50 % mellan 2005 till 2030. Mellan 2010 till 2020 har fastighetsenheten minskat energianvändningen per area med 12 %, VSBo har minskat med 24 % och VEAB med 43 %.
- 2. Klimatpåverkan från våra nybyggnationer ska minska.**
Nyckeltal saknas.
 Målförslaget är nytt för kommande miljöprogram och ersätter tidigare mål om miljö- och energikrav, då detta mål har upplevts som otydligt och svårt att mäta och arbeta efter. Från och med 1 januari 2022 kommer troligen en ny lagstiftning gå igenom som innebär att klimatdeklarationer ska genomföras på alla nybyggnationer.
- 3. Antalet rådgivningar från energi- och klimatrådgivarna till privatpersoner, företag, och föreningar/organisationer i Vaggeryds kommun ska öka till år 2025 jämfört med 2020.**
Nyckeltal: antal rådgivning, uppgifter från energi- och klimatrådgivarna
 Målförslaget är nytt i kommande miljöprogram och är ett inspel från kommunens energi- och klimatrådgivare. Målet innebär också ett tydligare fokus på utåtriktat arbete mot våra invånare och små företag.
- 4. Kommunen ska öka den installerade förnyelsebara energieffekten av solenergi och vattenkraft på kommunens fastigheter och att den installerade effekten från solcellsanläggningar i kommunen som geografiskt område ska vara minst 4,5 MW senast 2025.**
Nyckeltal: installerad energieffekt från solenergi och vattenkraft i kommunen som geografiskt område, källa kolada
 Målförslaget ersätter tidigare mål om solenergi i kommunala fastigheter. I målförslaget tas hela kommunen som geografiskt område med vilket innefattar t ex solpaneler på hus och industrifastigheter.
- 5. Förnyelsebar energi och el används i alla våra lokaler och i VSBo:s bostadsbestånd.**
Nyckeltal: Andel förnyelsebar energi/el, uppgifter från förvaltningar och bolag.
 Målförslaget ersätter tidigare mål om förnyelsebar energi i kommunala fastigheter.
- 6. Senast 2025 finns elproduktion från vindkraft i kommunen.**
Nyckeltal: JA/NEJ, om JA anges hur stor den årliga produktionen är, källa kolada.
 Målförslaget är nytt i kommande miljöprogram. Nuvarande mål om vindkraft utgår från den tidigare klimat- och energistrategin (2010-2020). Målförslaget stärker och tydliggör kommunens intentioner med vindbruksplanen.
- 7. Fjärrvärmeleveransen är 56 600 MWh per år senast 2025.**
Nyckeltal: fjärrvärmeleverans per år, uppgifter från VEAB.
 Målförslaget ersätter befintliga mål om fjärrvärme i nuvarande miljöprogram som kopplar till den tidigare klimat- och energistrategin (2010-2020).

Åtgärder för hållbar bebyggelse och samhällsplanering - energi

Åtgärd: Metodutveckling för samhällsplanering

Syftet är att utveckla samhällsplaneringens metoder för att åstadkomma en hållbar utveckling.

Länsstyrelsen bjuder in deltagande aktörer till ett gemensamt starttillfälle för att diskutera de problem och lösningar som kommunerna initialt har identifierat. Exempel på behov som kan finnas hos kommunen för att stärka samhällsplanering för en hållbar och klimatsmart utveckling kan omfatta exempelvis:

- Parkeringslösningars roll för klimatsmart planering
- Vindkraft i fysisk planering
- Resursfördelning mellan tätort och landsbygd
- Kostnad och kvalitet i bebyggelseutvecklingen
- Miljöbedömning som verktyg för hållbar utveckling
- Hänsyn till jord- och skogsbruksmark vid exploatering
- Samverkan i planprocessen för mellankommunala frågor som bidrar till klimat-målen

Kommunen arbetar konkret med ett problem enligt vald metod och övriga aktörer bistår med sin kompetens och resurser. Länsstyrelsen bjuder in till avstämningsträffar för erfarenhetsutbyte.

Ansvar: kommunstyrelsen

Finansiering: Egen arbetstid.

Åtgärd: Utbildning i minskad klimatpåverkan från byggnader

Syftet är att öka kunskapen om resurseffektivt byggande, renovering och förvaltning med låg klimtpåverkan. Målet är att klimatpåverkan från nybyggnation och ombyggnation har halverats till 2030 jämfört med 2015 och mer byggs i trä. Kommunen ska delta på kompetenshöjande insatser inom resurseffektivt byggande samt delta i nätverk som anordnas av länsstyrelsen.

Ansvar: VSBo

Finansiering: Egen arbetstid

Åtgärd: Klimatkrav vid nybyggnation

Från och med 1 januari 2022 kommer troligen en ny lagstiftning gå igenom som innebär att klimatdeklarationer ska genomföras på alla nybyggnationer. Tekniska nämnden och VSBo kommer att utföra klimatdeklarationer vid nybyggnationer som ett led i att minska klimatpåverkan.

Ansvar: VSBo och tekniska nämnden

Finansiering: egen arbetstid

Åtgärd: Energikartläggning och energieffektivisering av utvalda fastigheter

Tekniska kontoret och VSBo ska ta fram förslag på vilka energieffektiviseringar som ska utföras under 2022-2025. Under den här åtgärden redovisas de energieffektiviseringar som genomförts inom till exempel belysning, driftoptimering, uppvärmning och andra energieffektiviseringar.

Ansvar: tekniska nämnden, VSBo

Finansiering: Egen arbetstid för att göra energikartläggningen. Eventuellt behöver ekonomiska medel tillsättas för att genomföra energibesparingsåtgärder.

Åtgärd: Samverkan med kommunens energi- och klimatrådgivare

För att få nå ut med klimat- och energifrågor till våra invånare, företag och föreningar behövs en tydligare samverkan mellan kommunens energi- och klimatrådgivare samt berörda förvaltningar. Energirådgivning till invånare vid ny- och ombyggnation samt vid köp av tomter kan utvecklas genom god samverkan mellan kommunens bygglovshandläggare, samhällsutvecklare och energi- och klimatrådgivarna. För att kunna öka energirådgivningen till små- och medelstora företag kan samverkan mellan miljöhandläggare och energi- och klimatrådgivarna utvecklas. Energi- och klimatrådgivarna ger även rådgivning till föreningar och en samverkan behövs med kultur- och fritidsförvaltningen som sköter föreningskontakterna. För att nå ut till fler bör en utökad samverkan sker kring aktiviteter, föreläsningar, seminarium som anordnas i både kommunen och av energi- och klimatrådgivarna.

Ansvar: miljö- och byggnämnden, kommunstyrelsen, kultur- och fritidsnämnden

Finansiering: Egen arbetstid

Åtgärd: Kommunen fortsätter att sätta upp solceller vid nybyggnation, renovering och på befintliga byggnader.

Förnyelsebar energi ska prioriteras i kommunen och Vaggeryds kommun är med och bidrar till att Jönköpings län ska bli ett Plusenergi län till 2045. Genom att installera solceller på våra byggnader bidrar vi till att öka andelen förnyelsebar energi, sprida kunskap om solceller och vara ett gott föredöme för kommuninvånare och företag.

Ansvar: tekniska nämnden, VSBo, VEAB.

Finansiering: Kostnaden för solceller tas fram för respektive byggprojekt.

Åtgärd: Förnyelsebar energi och el i alla våra fastigheter

En åtgärdsplan ska tas för alla våra fastigheter som inte värms upp med förnyelsebar energi eller el med syfte att det ska åtgärdas.

Ansvar: tekniska nämnden, VSBo.

Finansiering: egen tid för arbete med åtgärdsplan. Kostnad tillkommer för att göra eventuella åtgärder.

Åtgärd: Samarbete med industrier gällande omhändertagande av spill- eller restvärme.

Vaggeryds energi ska aktivt söka samarbete med industrier i kommunen gällande omhändertagande av spill- eller restvärme.

Ansvar: VEAB

Finansiering: Egen arbetstid

Åtgärd: Avgiftsfria bygglov för solcellsanläggningar och solkarta

Kommunen utreder om det går att införa avgiftsfria bygglov för solcellsanläggningar samt undersöker möjligheten att ta fram en solkarta till hemsidan.

Ansvar: miljö- och byggnämnden.

Finansiering: Ev kostnad för konsult till solkarta/egen arbetstid.

Åtgärd: Öka kunskapen om solceller

Öka kunskapen om solceller hos invånare och företag genom t ex information på hemsidan, utvecklat samarbete med energi- och klimatrådgivarna och riktade informationsinsatser.

Ansvar: miljö- och byggnämnden, kommunstyrelsen.

Finansiering: Egen arbetstid

Åtgärd: Upprätta energieffektiviseringsplan för Movalla/Vaggeryds IP

Anläggningarna förbrukar en hel del energi och åtgärden innebär att en energikartläggning genomförs på Movalla respektive Vaggeryds IP. Energibesparing och kostnader för de förslagna åtgärderna ska framgå. Med detta som utgångspunkt upprättas en energieffektiviseringsplan för investeringsåtgärderna och förslag på beteendeförändringsåtgärder. I planen ska det också framgå hur man kan arbeta med den löpande driftoptimeringen och kompetensutveckling.

Ansvar: kultur- och fritidsnämnden

Finansiering: Kostnad för att upprätta energieffektiviseringsplanen. Efter det kan en kostnad för åtgärderna presenteras.

Åtgärd: Reglera temperaturen i simbassängerna i Vaggeryds simhall

Om temperaturen i stora respektive lilla bassängen kan regleras var för sig ger det en energibesparing genom att värmeåtervinning i form av kompressorvärme kan utnyttjas för uppvärmning av badvattnet. Åtgärden kommer att genomföras tillsammans med andra investeringar i simhallen. Andra insatser kan bli att byta ut klinker och kakel i bassängen samt även vattenreningen. Hur detta ska lösas påverkar lösningen på temperaturregleringen i bassängerna. Åtgärden inleds med utredning om olika alternativa lösningar.

Ansvar: kultur- och fritidsnämnden

Finansiering: Kostnad för att utföra en renovering inklusive energibesparingsåtgärd.

Åtgärd: Informera hyresgästerna om vardagliga miljö- och energitips

VSBo ska informera sina hyresgäster om konkreta miljö- och energispartips. Detta kan bl a ske i informationsmappen som delas ut vid inflyttning och i det s k infobladet som delad ut till alla hyresgäster ca 4 gånger per år. Miljöbudskap kan även spridas via hemsidan eller när VSBo deltar i specifika projekt. VSBo kan också delta på aktiviteter som Earth hour, Klimatveckan, Vaggerydsdagen och Skillingaryds marknad.

Ansvar: VSBo

Finansiering: ingår i befintlig budget.

Strategier för hållbar bebyggelse och samhällsplanering – avfall

1. I Vaggeryds kommun stödjer vi övergången till en cirkulär ekonomi.

Den föreslagna strategin är ny för kommande miljöprogram och syftar på den cirkulära ekonomin där resurserna behålls i samhällets kretslopp istället för att bli avfall. I juli 2020 antog Regeringen en nationell strategi för cirkulär ekonomi.

Delmål för hållbar bebyggelse och samhällsplanering - avfall

1. Matsvinnet i våra verksamheter ska minska med 40 % till år 2025 jämfört med år 2018.

Nyckeltal: mätningar av matsvinn, uppgifter från förvaltningarna

Målet är detsamma som nuvarande mål i miljöprogrammet då det tar tid att ändra arbetssättet som ger minskat matsvinn. Regeringen beslutade i juni 2020 om ett etappmål för att minska matsvinnet (*Livsmedelsavfallet minskar med minst 20 viktprocent per capita från 2020 till 2025*) som i princip stämmer överens med kommunens föreslagna mål.

2. Avfallet i våra kommunala verksamheter ska minska med fokus på plastförpackningar och kontorspapper.

Nyckeltal: mängden avfall (plast och papper) som hämtas från våra olika verksamheter, källa fastighetsenheten

Målförslaget syftar till att tydliggöra och konkretisera kommunens arbete med att förebygga avfall. Det tidigare målet har varit svårt att arbeta mot och svårt att mäta och följa upp.

Åtgärder för hållbar bebyggelse och samhällsplanering - avfall

Åtgärd: Minska matsvinnet

Fortsatt arbete med att minska matsvinnet i våra verksamheter enligt det arbete som finns samt fortsatt utåtriktad kommunikation.

Ansvar: barn- och utbildningsnämnden, socialnämnden.

Finansiering: Egen arbetstid samt beviljad finansiering från Klimatklivet, Naturvårdsverket.

Åtgärd: Minska avfallet med fokus på papper och plast

Alla förvaltningar arbetar aktivt med att minska sitt eget avfall med fokus på plastförpackningar och kontorspapper. Fokus ligger också på att minska onödiga engångsprodukter samt att i största möjliga mån återbruka.

Ansvar: socialnämnden, miljö- och byggnämnden, kultur- och fritidsnämnden, kommunstyrelsen, tekniska nämnden, VSBo, VEAB, barn- och utbildningsnämnden

Finansiering: Egen arbetstid

Åtgärd: Minska nedskräpningen i kommunen

Kommunen ska aktivt arbeta med att minska problematiken kring nedskräpning, både genom information, egna insatser samt uppmuntrande till skolor, förskolor, föreningar och privatpersoner att plocka skräp.

Ansvar: Huvudansvariga är tekniska nämnden och kommunstyrelsen. Delansvariga är övriga nämnder och bolag.

Finansiering: Nedskräpningen kostar kommunen onödiga pengar varje år. Ett förslag är att tillsätta en peng för att kunna uppmuntra privata initiativ och organisationer att plocka skräp.

Åtgärd: Utveckla och marknadsföra bibliotekets miljöhörnor

Miljöhörnorna på Vaggeryds och Skillingaryds bibliotek ska fortsätta att utvecklas och vara en naturlig plats för utställning och informationsspridning. Syftet med miljöhörnan är att informera besökare och sprida kunskap om miljöfrågor. Målet är att utveckla miljöhörnorna till att blir en naturlig utställningsplats för fler av kommunens verksamheter, t ex förskola, skola, Remida och andra verksamheter som vill informera om sina verksamheters miljöarbete.

Ansvar: kultur- och fritidsnämnden

Finansiering: inom befintlig budget

Åtgärd: Workshops för cirkulär ekonomi

Syftet är att fler företag i länet ska använda sig av en cirkulära affärsmodeller. En workshop om cirkulär ekonomi kommer att anordnas av CSR Småland i kommunen riktat till kommunens företagare.

Ansvar: kommunstyrelsen

Finansiering: inom befintlig budget

Strategier för hållbar bebyggelse och samhällsplanering- luft och kemikalier

De föreslagna strategierna är framtagna utifrån befintliga nationella och regionala mål och dokument som finns. Strategierna är till för att hjälpa till att uppnå våra miljömål och finnas som underlag för framtida beslut.

- 1. Kommunen strävar efter att ha en god luftkvalité så att människor hälsa och miljön inte skadas samt att minska påverkan från kemiska ämnen på människors hälsa och miljön.**
Den föreslagna strategin är ny i kommande miljöprogram.

Delmål för hållbar bebyggelse och samhällsplanering - luft och kemikalier

För varje övergripande målområde finns det delmål som kopplar till strategierna. Delmålen ska vara uppföljningsbara och kunna påverkas av kommunen.

- 1. Halten bensen, PM10 och NO₂ får inte överstiga miljökvalitetsmålets preciseringar för luftkvalitén.**

Nyckeltal: mätningar och modelleringar från Jönköpings läns luftvårdsförbund
Målförslaget är ett tydliggörande av nuvarande mål kring luftkvalité.

- 2. Andelen ekologisk mat i kommunens verksamheter ska årligen öka med sikte på att år 2030 ska 60 % av det totala inköpet av livsmedel bestå av ekologiska livsmedel.**

Nyckeltal: andelen ekologisk kost av det totala inköpet av livsmedel, uppgifter från förvaltningar
Målförslaget är ändrat jämfört med nuvarande mål kring ekologisk mat. Då det finns oenigheter om hur målet om ekologisk mat ska formuleras följer en längre bakgrundstext till detta mål. Nuvarande mål för maten i kommunens kostorganisation fokuserar på närproducerat, ekologiskt och säsongsbetonat. Närproducerat och säsongsbetonat föreslås formuleras i en strategi, se strategiförslag 3 under natur. Sedan 2018 har ett helhetsgrepp kring hållbara måltider arbetas fram i Vaggeryds kommun. Jämfört med tidigare då fokus i stort sett endast låg på inköp av ekologisk mat innebär hållbara måltider att flera perspektiv vägs in såsom ekologisk, närproducerad och säsongsbetonad mat, mat tillagad från grunden i tillagningskök, matsedlar som erbjuder variation, mångfald och tradition samt fler gröna måltider. Olika livsmedel köpts in med olika hållbarhetsperspektiv. Till exempel är allt nötkött ekologiskt och närproducerat, mjölk och ägg är ekologiska produkter medan fisken är MSC-märkt och kycklingen är svensk. Blodpudding, korv och leverpastej handlas lokalt från Vaggeryds chark och alla färska grönsaker köps in från Hammargården utanför Värnamo. Kostorganisationen inom socialförvaltningen och barn- och utbildningsförvaltningen arbetar mot att nå det nationella målet om 60 % ekologisk mat 2030. Kostorganisationen bedömer dock att det är svårt att sätta ett procentmål varje år utan föreslår att andelen ska öka, jämfört med tidigare skrivning då målet är att vi ska sträva efter att den ekologiska andelen ska öka.

- 3. Senast 2025 ska en substitutionsbedömning av alla farliga kemiska produkter i våra verksamheter ha genomförts och de farligaste kemikalierna har bytts ut.**

Nyckeltal: JA/NEJ, andelen kemikalier där en substitutionsbedömning genomförts.

Målförslaget är nytt i kommande miljöprogram och syftar till att tydliggöra det arbete som behöver utföras inom kemikalieområdet.

- 4. Alla skolor har minskat barnens exponering av kemiska ämnen enligt konceptet kemikalieklok förskola/skola senast 2025.**

Nyckeltal: andelen skolor som arbetat med kemikalieklok skola, uppgifter från förvaltningar

Målförslaget är nytt i kommande miljöprogram och syftar till att tydliggöra det arbete som behöver utföras inom kemikalieområdet kopplat till barn och unga.

5. **Det ska finnas skugga vid alla förskolegårdar, skolgårdar, kommunala äldreboenden, kommunala bostadsområden, kommunala idrottsplatser och offentliga platser senast år 2025.**

Nyckeltal: andelen platser med skugga

Målförslaget är ett förtydligande av nuvarande mål om skugga till att gälla fler platser.

6. **Informationsinsatser eller utbildningar om ozonskiktet och hur vi människor påverkar ozonskiktet ska utföras.**

Nyckeltal: antal utförda informationsinsatser

Målförslaget är nytt i kommande miljöprogram och ett inspel från remissförfarandet.

7. **Sociala och miljömässiga hållbarhetskrav med fokus på utsläpp av växthusgaser och kemikalier ska ställas vid upphandlingar där så är lämpligt.**

Nyckeltal: redovisa vilka krav som ställt i upphandlingarna.

Målförslaget är en utökning av tidigare mål om krav vid upphandling.

Åtgärder för hållbar bebyggelse och samhällsplanering – luft och kemikalier

Åtgärd: Upphandling och strategiska inköp

Syftet är att ställa fler och bättre klimat- och hållbarhetskrav i upphandlingarna i länet. Vaggeryds kommun ska under programperioden ställa minst två av följande aktiviteter:

- Ställa krav på minskad klimatpåverkan inom ett nytt avtalsområde under genomförandeperioden.
- Ställa krav på tjänster istället för produkter, till exempel ”innetemperatur” istället för värmesystem, hyra t ex arbetskläder istället för att äga i den egna organisationen.
- Ställa krav på återvunna och begagnade produkter t ex kontorsmöbler, IT-utrustning, och produkter med återvunnet innehåll.
- Åstadkomma förlängd livslängd av produkter genom att möjliggöra

Ansvar: kommunstyrelsen

Finansiering: egen arbetstid

Åtgärd: Workshops om upphandling

Syftet är att ställa fler och bättre klimat- och hållbarhetskrav i upphandlingarna i länet. Vaggeryds kommun ska under programperioden delta på de workshops om upphandling som länsstyrelsen och regionen anordnar.

Ansvar: kommunstyrelsen

Finansiering: egen arbetstid

Åtgärd: Mätningar av luftkvalitén

Kommunen ska genom Jönköpings läns Luftvårdsförbundet göra årliga mätningar av luftkvalitén i Vaggeryds kommun avseende halten bensen, PM10 och NO₂.

Ansvarig: miljö- och byggnämnden

Finansiering: 50 000 kr för 4 år

Åtgärd: Upphandling av ekologiska livsmedel och utbildning i inköpssystemet

Vid upphandlingar av livsmedel ska aspekterna närproducerat och ekologisk beaktas som **två parametrar**. Inköparna av mat på inom socialförvaltningen och barn- och utbildningsförvaltningen ska få utbildning i inköpssystemet och vikten av att välja ekologiska varor och produkter.

Ansvar: kommunstyrelsen, barn- och utbildningsnämnden, socialnämnden

Finansiering: Inom befintlig budget. Om andelen ekologiskt ska öka mycket mer än i dagsläget kan pengar behöva tillsättas.

Åtgärd: Arbete i kommunens kemikaliehanteringssystem

Alla förvaltningar och bolag ska arbeta i kommunens digitala kemikaliehanteringssystem. Systemet hjälper oss att uppfylla grundläggande lagstiftning (uppdaterad kemikalieförteckning) samt att göra riskbedömningar av kemikalier och fasa ut farliga kemikalier.

Ansvar: kommunstyrelsen, socialnämnden, barn- och utbildningsnämnden, tekniska nämnden, kultur- och fritidsnämnden, VSBo och VEAB

Finansiering: Inom befintlig budget

Åtgärd: Minska användningen av kreosotstolpar inom eldistributionen

Kreosot från stenkolstjära innehåller en stor andel polyaromatiska kolväten s k PAH som har visat sig vara cancerogena. Användandet av kreosotimpregnerade stolpar kommer att minska i samband med att luftledning ersätts med markförlagd kabel i en takt av cirka 10 000 m/år. Kompositstolpar kommer att användas vid eventuell nyanläggning av luftledning samt i viss mån som ersättning för uttjänta stolpar där luftledningen kommer att behållas.

Ansvar: VEAB

Finansiering: inom befintlig budget

Åtgärd: Arbete med saneringsåtgärder av riskklass 1 objekt

Syftet med efterbehandling av förorenade områden är att långsiktigt minska riskerna för människors hälsa och miljön. Kommunen ska som tillsynsmyndighet tillse att arbete med åtgärder av förorenade områden påbörjas av ansvarig vid minst ett riskklass 1-objekt i respektive kommun (förutsatt att det finns riskklass 1- objekt i aktuell kommun). Tillsynskrav på ansvarig verksamhetsutövare ställs så att arbete med åtgärder av förorenade områden påbörjas vid minst ett av kommunens tillsynsobjekt i riskklass 1, i respektive kommun.

Ansvar: miljö- och byggnämnden

Finansiering: inom befintlig budget

Åtgärd: Arbete med saneringsåtgärder av riskklass 2 objekt

Syftet med efterbehandling av förorenade områden är att långsiktigt minska riskerna för människors hälsa och miljön. Kommunen ska som tillsynsmyndighet tillse att arbete med åtgärder av förorenade områden påbörjas av ansvarig verksamhetsutövare vid minst fem riskklass 2-objekt i respektive kommun och Länsstyrelsen ska som tillsynsmyndighet tillse att åtgärder påbörjas vid minst tio riskklass 2-objekt under programperioden. Tillsynskrav på ansvarig verksamhetsutövare ställs så att arbete med åtgärder av förorenade områden ska påbörjas på minst fem av Vaggeryds kommuns tillsynsobjekt i riskklass 2. Åtgärder av förorenade områden ska genomföras på 5 riskklass 2-objekt i Vaggeryds kommun.

Ansvar: miljö- och byggnämnden

Finansiering: inom befintlig budget

Åtgärd: Inventering och riskklass enligt MIFO fas 1

Kommunen arbetar med målsättningen att alla potentiellt förorenade områden i kommunen som härrör från pågående verksamheter i prioriterade branscher inventeras och riskklassats enligt MIFO fas 1. De branscher som ska inventeras har huvudsakligen branschklass 1 och 2 enligt Naturvårdsverkets branschkartläggning. Vaggeryds kommun förelägger pågående verksamheter att utföra inventering och riskklassning på de områden där verksamheten bedrivs eller har bedrivits.

Ansvar: miljö- och byggnämnden

Finansiering: inom befintlig budget

Åtgärd: Fasa ut farliga kemikalier

Syftet med åtgärden är att minska användningen och spridningen av farliga kemikalier. En förteckning över vilka farliga kemiska ämnen som används i verksamheten upprättas i kommunens digitala kemikaliehanteringssystem. Kemikalierna ska riskbedömas och de mest miljö- och hälsofarliga ska fasa ut.

Ansvar: kommunstyrelsen, tekniska nämnden, socialnämnden, barn- och utbildningsnämnden, kultur- och fritidsnämnden, VEAB, VSBo

Finansiering: inom befintlig budget

Åtgärd: Inventera och åtgärda PCB i byggnader

Alla byggnader, förutom en- och tvåbostadshus med tillhörande komplementbyggnader, som är uppförda eller renoverade under åren 1956-1973, ska enligt miljöbalken inventeras och saneras med avseende på PCB-produkter. PCB kan t.ex. förekomma i fogmassor, golvmassor, isolerrutor och kondensatorer i lysrörsarmatur. Åtgärden innebär att inventera aktuella byggnader som kommunen äger samt sanera eventuella fastigheter.

Ansvar: tekniska nämnden

Finansiering: inom befintlig budget

Åtgärd: Kemikalieklok skola och fritidshem

Skolorna och fritidshem ska börja arbeta enligt konceptet kemikalieklok förskola/skola. Syftet är att minska antalet kemikalier på fritids och skola och att barnen inte utsätts för onödigt många kemiska riskkällor i skolmiljön.

Ansvar: barn- och utbildningsnämnden

Finansiering: Inom befintlig budget samt egen arbetstid

Åtgärder: Skugga i offentliga miljöer, skolor, förskolor, bostadsområden och kommunala idrottsplatser.

För att begränsa konsekvenserna av skadlig UV-strålning ska kommunen vid arbetet med detaljplaner och exploatering alltid belysa vikten av tillgången till skuggiga platser i offentliga miljöer, skolgårdar och förskolor, äldreboenden, kommunala bostadsområden och kommunala idrottsplatser.

För att säkerställa att skugga finns på förskole- och skolgårdar behöver en inventering genomföras. På de gårdar där åtgärder behöver genomföras direkt ska solskydd sättas upp. På sikt ska träd planteras på förskole- och skolgårdarna för att skapa naturlig skugga. För att säkerställa att träd planteras ska en återplaneringsplan tas fram för förskole- och skolgårdar som ska gälla under perioden 2022-2025. Att plantera träd istället för att sätta upp solskydd bedöms vara mer effektivt och miljövänligt. Lövträd ger skugga på sommaren och släpper igenom ljuset på vintern. Träden hjälper också till att rena luften från skaliga partiklar och koldioxid samt bidrar till att öka den biologiska mångfalden och stärka den gröna infrastrukturen.

Ansvar: barn- och utbildningsnämnden, tekniska nämnden, socialnämnden, VSBo, kultur- och fritidsnämnden.

Finansiering: 250 000 kr per år för att kontinuerligt plantera nya träd. I kommunala byggprojekt bör plantering av nya träd samt ersätta träd som behöver tas med finnas med i budgetkalkylen.

Åtgärd: Information om säkra och sunda solvanor

Information om säkra och sunda solvanor ska finnas på hemsidan samt på kommunala badplatser.

Ansvar: kommunstyrelsen, kultur- och fritidsnämnden

Finansiering: Inom befintlig budget samt egen arbetstid

Åtgärd: Utbildning i ozonskiktet

Alla medarbetare ska få utbildning i ozonskiktet och hur det påverkas. Det ska finnas information på kommunens hemsida om miljömålet skyddande ozonskikt och hur invånare och företag kan undvika negativ påverkan på ozonskiktet.

Ansvar: kommunstyrelsen, miljö- och byggnämnden

Finansiering: Egen arbetstid

Strategier hållbar bebyggelse och samhällsplanering – klimatanpassning

1. I Vaggeryds kommun tar vi hänsyn till och planerar våra samhällen utifrån risken för skyfall, torka, värmebölja och erosion.

Strategiförslaget är nytt i kommande miljöprogram och rör området klimatanpassning som tidigare inte ingått i miljöprogrammet.

Åtgärder för hållbar bebyggelse och samhällsplanering - klimatanpassning

Åtgärd: Systematiskt klimatanpassningsarbete

Kommunen ska ha ett strategiskt klimatanpassningsarbete vilket innebär att frågorna ska integreras i organisationens olika delar, en klimatanpassningsplan ska tas fram och arbetet ska följas upp och utvärderas.

Ansvar: kommunstyrelsen

Finansiering: Egen arbetstid

Åtgärd: Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Kommunen ska ta fram en handlingsplan för de mest betydande klimatriskerna. I planen ska det finnas kopplingar till en eventuell risk- och sårbarhetsanalys, kopplingen till PBL-bestämmelsen och klimatrisker i översiktsplanen samt kopplingen till styrdokumentet enligt Lagen om extraordinära händelser för krisberedskap.

Ansvar: kommunstyrelsen

Finansiering: egen arbetstid

Åtgärd: Åtgärder i riskområden för skyfall och värmebölja

Bland de ca 20 identifierade områden i grönstrukturplanen som är utsatta värmebölja och skyfall ska områden prioriteras för klimatanpassningsåtgärder. Åtgärderna kan vara att spara befintlig vegetation, grönstruktur på skolgårdar, torg eller kommunala bostadsområden, gröna tak eller fasader, stärka dagvattenområden, stärka infiltrerande gröna lösningar med mera.

Ansvar: tekniska nämnden, kommunstyrelsen

Finansiering: 100 000 kr för en åtgärd. Några av åtgärderna är kostnadsfria.

Hållbara gröna och blå miljöer

Hållbara gröna och blå miljöer syftar till de natur- och vattenfrågor vi hanterar i kommunen. De gröna miljöer består av skogar, odlingslandskapet, våtmarker och det växt- och djurliv som finns i kommunen. De blå miljöerna avser våra sjöar, vattendrag och grundvatten samt miljöproblematiken i form av övergödning och försurning. Kommunens grönstrukturplan behandlar ånga av dessa områden och är ett naturligt kunskapsunderlag för de strategier, mål och åtgärder som beskrivs inom målområdet hållbara gröna och blå miljöer.

Hotet mot den biologiska mångfalden är tillsammans med klimatförändringarna ett av våra största hot. Det är viktigt att vi som kommun i alla lägen arbetar för att behålla och stärka den biologiska mångfalden. Genom att arbeta med ekosystemtjänster och grön infrastruktur stärks också förutsättningarna för en biologisk mångfald, både på land och i vattnet.

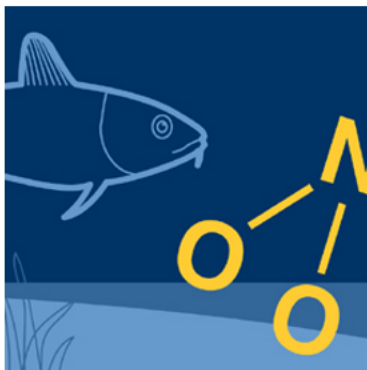
Området hållbara gröna och blå miljöer omfattar de nationella miljökvalitetsmålen *Levande skogar, Myllrande våtmarker, Ett rikt odlingslandskap, Ett rikt växt- och djurliv, Levande sjöar och vattendrag, grundvatten av god kvalitet, Ingen övergödning, Bara naturlig försurning och God bebyggd miljö* samt de globala målen för hållbar utveckling *2 Ingen hunger, 3 God hälsa och välbefinnande, 6 Rent vatten och sanitet, 11 Hållbara städer och samhällen, 12 Hållbar konsumtion och produktion samt 15 Ekosystem och biologisk mångfald.*

Bara naturlig försurning

“De försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska inte heller öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, vattenledningssystem, arkeologiska föremål och hållristningar.”

Riksdagens definition av miljömålet

Ingen övergödning

“Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.”

Riksdagens definition av miljömålet

Levande sjöar och vattendrag

“Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.”

Riksdagens definition av miljömålet

Grundvatten av god kvalitet

“Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.”

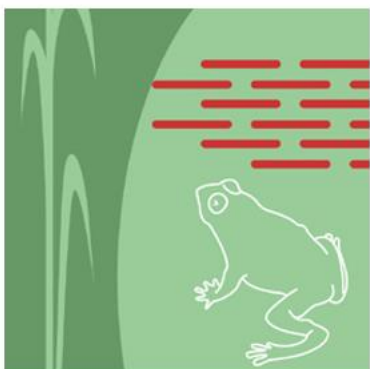
Riksdagens definition av miljömålet

Ett rikt växt- och djurliv

“Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.”

Riksdagens definition av miljömålet

Myllrande våtmarker

“Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.”

Riksdagens definition av miljömålet

Levande skogar

“Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.”

Riksdagens definition av miljömålet

Ett rikt odlingslandskap

“Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.”

Riksdagens definition av miljömålet

God bebyggd miljö

“Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.”

Riksdagens definition av miljömålet

Strategier för hållbara gröna och blå miljöer – vatten

- På sikt ska den vattenkemiska och biologiska statusen i våra sjöar och vattendrag ha förbättrats så att de har god ekologisk och kemisk status samt inte är påverkade av försurningen.**
Den föreslagna strategin är ny i kommande miljöprogram och syftar till att samla fler av tidigare vattenmål.
- Halterna av övergödande ämnen i mark och vatten ska ha en så liten inverkan som möjligt på människors hälsa eller förutsättningar för biologisk mångfald.**
Den föreslagna strategin är ny i kommande miljöprogram och syftar till att samla fler av tidigare vattenmål.
- Kommunen strävar efter att stärka den blå infrastrukturen i våra vattendrag och att de ska innehålla en hög biologisk mångfald.**
Den föreslagna strategin är ny i kommande miljöprogram och syftar till att samla fler av tidigare vattenmål.
- Vi ska sträva efter att våra grundvattenförekomster har en god grundvattenstatus i enlighet med vattendirektivet och att vi en långsiktig och säker dricksvattenförsörjning i kommunen både för nuvarande och framtida generationer.**
Den föreslagna strategin är ny i kommande miljöprogram och syftar till att samla fler av tidigare vattenmål.

Delmål för hållbara gröna och blå miljöer – vatten

- 1. pH-målet för målsjöar och målvattendrag bör inte underskridas någon gång under året.**
Nyckeltal: andelen sjöar som klarar pH-målet, uppgifter från vattenprovtagning i samband med kalkning (miljö- och byggförvaltningen)
Det föreslagna målet är en ändring jämfört med nuvarande mål så att det bättre stämmer överens med länet mål om kalkning. Målet är avstämt med länsstyrelsens kalkningshandläggare.
- 2. Tillsyn ska prioriteras på små avlopp och jordbruksverksamhet med syfte att minska utsläpp av näringsämnen samt på förorenade områden och miljöfarliga verksamheter.**
Nyckeltal: antal tillsyner på små avlopp, jordbruksverksamheter, förorenade områden och miljöfarliga verksamheter.
Målförslaget är nytt i kommande miljöprogram och ersätter tidigare mål om att inventera enskilda avlopp. Målförslaget stämmer överens med åtgärden från Vattenmyndigheten kring vilka områden som tillsyn ska prioriteras.
- 3. Senast 2025 finns det en kommunövergripande VA-plan som innehåller utbyggnadsplan, dagvattenstrategi, ledningsförnyelse/underhåll, vattenförsörjningsplan och saneringsplan.**
Nyckeltal: (JA/NEJ)
Tidigare en åtgärd som nu föreslås lyftas upp till ett mål.
- 4. Den biologiska mångfalden och blå infrastrukturen ska stärkas och etableringen av vattenlevande invasiva arter ska motverkas.**
Nyckeltal: antal insatser
Målet kvarstår från nuvarande miljöprogram med tillägget om invasiva arter.
- 5. Allmänna vattentäkterna i kommunen ska ha vattenskyddsområden samt tillstånd till vattenuttag senast 2024.**
Nyckeltal: JA/NEJ
Målförslaget kvarstår från nuvarande miljöprogram med tillägget om årtalet.
- 6. Tillsyn ska prioriteras över vattenskyddsområdena i kommunen för att säkerställa att ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen.**
Nyckeltal: antal tillsyner på vattenskyddsområden
Målförslaget stämmer överens med åtgärden från Vattenmyndigheten kring vilka områden som tillsyn ska prioriteras.

Åtgärdsförslag hållbara gröna och blå miljöer - vatten

Åtgärd: Fortsatt kalkning och kalkeffektuppföljning av våra sjöar och vattendrag.

Ansvar: miljö- och byggförvaltningen.

Finansiering: 85 % av kostnaden täcks av statliga bidrag, resterande del av miljö- och byggnämnden.

Åtgärd: Fortsatt samarbete med skogsbolag gällande askspridning.

Vaggeryds energi arbetar aktivt för att fortsätta samarbetet med skogsbolag att sprida ut aska från värmeverken på skogsmark.

Ansvar: VEAB

Finansiering: Egen arbetstid

Åtgärd: Tillsyn för att minska utsläppen av övergödande ämnen

Miljö- och byggförvaltningen ska årligen prioritera tillsyn av små avlopp och jordbruksföretag för att bidra till att minska utsläpp av övergödande ämnen. Tillsyn behöver även prioriteras på miljöfarliga verksamheter och förorenade områden för att säkerställa att åtgärder görs som påverkar vattenmiljön. Antalet tillsynen redovisas årligen.

Ansvar: miljö- och byggnämnden

Finansiering: Egen arbetstid.

Åtgärd: Inventera och åtgärda enskilda avlopp

Utsläpp från enskilda avlopp ska minskas genom lokalisering av de avlopp som inte har tillräckligt hög standard så att dessa kan åtgärdas. Miljö- och byggnämnden inventerar årligen enskilda avlopp och arbetar för att bristfälliga avloppsanläggningar ska bli åtgärdade.

Ansvar: miljö- och byggnämnden

Finansiering: Egen arbetstid.

Åtgärd: Samverkan med gröna näringar

Kommunen ska samverka med lantbruksföretagen och LRF i olika miljöfrågor. Det kan t ex vara problematiken med övergödning från jordbruket.

Ansvar: kommunstyrelsen

Finansiering: Egen arbetstid

Åtgärd: Förvaltningsövergripande VA-plan

En förvaltningsövergripande VA-plan behöver tas fram där representanter från tekniska kontoret, miljö- och byggförvaltningen och kommunledningskontoret deltar.

Ansvar: tekniska nämnden, kommunstyrelsen, miljö- och byggnämnden.

Finansiering: Egen arbetstid, eventuellt kan LOVA-medel sökas om man behöver ta in konsult.

Åtgärd: Utbildning i klimatanpassad dagvattenhantering

Länsstyrelsen anordnar en utbildning i klimatanpassad dagvattenhantering för kommunerna. Åtgärden är beslutad i åtgärdsprogrammet för klimatanpassning,

Ansvar: Tekniska nämnden.

Finansiering: Egen arbetstid

Åtgärd: Skapa skyfallstålga städer

Åtgärden innebär att simulera dagvattennätets kapacitet för skyfall med datamodell samt att kartlägga allmänna ytor där åtgärder kan ge störst effekt för att förbättra avledning av vatten och avlasta ledningssystemet.

Ansvar: tekniska nämnden.

Finansiering: Åtgärden bedöms kosta över 500 000 kronor.

Åtgärd: Trygga framtida dricksvattenförsörjning

Åtgärden handlar om att Vaggeryds kommun tar fram en plan för dricksvattenförsörjning där klimatanpassning är ett tydligt perspektiv och där kunskapshöjande insatser görs parallellt med framtagandet där beslutsfattande politiker är målgruppen. Inom planen ska det framgå vilka områden som är av relevans för en långsiktig dricksvattenproduktion och var det ska skapas vattenskyddsområden. De områden som är aktuella bör i ett första steg pekas ut, för att sedan prioriteras och analysera för att se om det är just ett vattenskyddsområde som är mest lämpat på platsen. I planen bör även relevanta insatser finnas beskrivna. Åtgärden är beslutad i åtgärdsprogrammet för klimatanpassning.

Ansvar: tekniska nämnden

Finansiering: 100 000-500 000 kr. Bidrag finns att söka från Havs- och vattenmyndigheten för delar av kostnaden.

Åtgärd: Åtgärda vandringshinder för fisk och utter

De vandringshinder som finns vid kommunala väg- och vattenpassager som tilldelats prio 1 och 2 i den utförda inventeringen ska åtgärdas så att fisk och utter kan passera. Beslutad i tekniska nämnden i januari 2021.

Ansvar: tekniska nämnden

Finansiering: 100 000 kronor per år under 2022-2026 samt sökande av LONA-bidrag för delfinansiering.

Åtgärd: Bekämpa sjögull i Hokaån

Vaggeryds kommun är det särskilt stora problem med vattenväxten sjögull. I sjön har förekomst varit bekräftat i mer än 30 år, och spridningen har skett snabbt senaste tre åren. Stora delar av den öppna vattenspegeln är nu helt igenväxt av sjögull på somrarna, vilket påverkar turismnäringen och ekosystemen negativt. En långsiktig bekämpningsplan med budget är framtagen för hanteringen av sjögullets spridning i Hokaån. Åtgärden är beslutad i åtgärdsprogrammet för klimatanpassning.

Ansvar: **kommunstyrelsen**, tekniska nämnden.

Finansiering: 100 000-200 000 kronor årligen under programperioden samt sökande av LOVA-bidrag.

Åtgärd: Vattennära mötesplatser längs Lagan och Hjortsjön

Arbetet med projektet Vattennära mötesplatser ska färdigställas för sträckan Östermoskogen-Lägret i Skillingaryd. En skötselplan för området ska tas fram. Därutöver har kultur- och fritidsnämnden ett projekt att tillgängliggöra området runt Hjortsjön. Om tid finns ska arbetet med att ta fram ett programförslag för sträckan östra lägret till Klevshult påbörjas.

Ansvar: tekniska nämnden och kultur- och fritidsnämnden.

Finansiering: 500 000 kr per år under programperioden.

Åtgärd: Vattenskyddsområden för allmänna vattentäkter

Arbeta med att säkerställa att de allmänna vattentäkterna som inte har vattenskyddsområden samt tillstånd till vattenuttag i dagsläget får det senast 2024.

Ansvar: tekniska nämnden.

Finansiering: egen arbetstid

Åtgärd: Informera om hushållning och återanvändning av vatten

Ansvar: tekniska nämnden, kommunstyrelsen.

Finansiering: Inom befintlig budget.

Åtgärd: Tillsyn av vattenskyddsområden

Miljö- och byggförvaltningen prioriterar tillsyn av vattenskyddsområden i tillsynsplanen.

Ansvar: miljö- och byggnämnden

Finansiering: egen arbetstid

Strategier för hållbara gröna och blå miljöer – natur

- 1. Utpekade gröna stråk för lövskogen, gräsmarkerna, våtmarkerna samt vatten prioriteras i samhällsplaneringen för att öka landskapets förmåga att leverera ekosystemtjänster. Värdefulla våtmarkerna (klass 1 och 2) bör undantas från exploatering.**

Den första delen av strategiförslaget stämmer överens med föreslagen riktlinje i kommande översiktsplan (tagen från grönstrukturplanen). Den sista delen av strategiförslaget är en omskrivning och tydliggörande av nuvarande mål i miljöprogrammet.

- 2. I utformningen av utemiljöer vid skolgårdar, kommunala bostäder, äldreboenden, gruppboendestäder, daglig aktivitet samt offentliga platser tas stor hänsyn till grön infrastruktur och ekosystemtjänster.**

Strategiförslaget är nytt i kommande miljöprogram och kommer från inspel i remiss skedet samt från grönstrukturplanen.

- 3. Kommunen ska verka för att stötta den lokala livsmedelsproduktionen i kommunen och strävar efter att servera närproducerad mat i säsong.**

Strategiförslaget är delvis nytt, kopplat till att stötta den lokala livsmedelsproduktionen, baserat på yttranden som kom in i remissen. Delen kring närproducerad mat i säsong är nuvarande mål omformulerat till en strategi.

- 4. Kommunen är restriktiv till exploatering av jordbruksmark. I varje fall av exploatering av jordbruksmark ska en värdering av jordbruksmarkens brukningsvärde, naturvärde, kulturvärde och landskapsvärden kartläggas och redovisas som grund till beslut. Kommunen ska även ta hänsyn till möjlig landsbygdsutveckling och värna om äganderätten.**

Den föreslagna strategin stämmer överens med den föreslagna riktlinjen i kommande översiktsplan.

- 5. Kommunen ska ha tätortsnära områden som är tillgängliga för alla samt verka för en attraktiv tätortsnära natur. Kommunen ska värna om och stärka de befintliga vandringslederna.**

Den föreslagna strategin baseras på två av de nationella friluftspolitiska målen samt är en omskrivning av kommunens nuvarande mål om tätortsnära friluftsliv.

Delmål för hållbara gröna och blå miljöer – natur

1. **En våtmark ska restaureras eller återskapas senast 2025.**
Nyckeltal: JA/NEJ
2. **På sikt ska andelen löv- och tallskog öka i kommunens tätortsnära skogar och vid samhällsviktiga verksamheter utifrån markens förutsättningar.**
Nyckeltal: områden i skogsbruksplanen med lövskogsfokus
Målförslaget baseras på nuvarande mål om lövskog i miljöprogrammet med tillägg för samhällsviktiga verksamheter. Det tar tid att ställa om skogen till lövskog varvid målet behöver vara långsiktigt.
3. **Kommunen ska bedriva ett hållbart skogsbruk med fokus på uthållig virkesproduktion, miljöhänsyn och sociala intressen.**
Nyckeltal: uppdatering och redovisning av skogsbruksplanerna
Målformuleringen är ny men baseras på inkomna synpunkter och nuvarande mål. Formuleringen om ett hållbart skogsbruk med fokus på uthållig virkesproduktion, miljöhänsyn och sociala intressen kommer från kommunens PEFC-skogscertifiering som kommunens skogar har.
4. **Naturpedagogiken ska utökas i kommunens förskolor och skolor.**
Nyckeltal: antal insatser kring naturpedagogik
Målförslaget är nytt och baseras på inkomna synpunkter i remiss skedet och tidigare genomförda medborgardialoger.
5. **Kommunen utformar gröna skolgårdar och gröna utemiljöer vid våra äldreboenden, gruppboendestäder, daglig verksamhet, kommunala bostadsområden samt gröna offentliga miljöer. Grönytor ska vara generösa och välkomnande kring husen med plana gångvägar, odlingsmöjligheter, fruktträd och bärbuskar.**
Nyckeltal: antal platser som utformats som gröna miljöer
Målförslaget är nytt och kommer från grönstrukturplanen samt inkomna synpunkter i remiss skedet. Den sista meningen i målförslaget stämmer överens med den föreslagna riktlinjen i kommande översiktsplan.
6. **De kommunalt ägda betesmarkerna ska betas.**
Nyckeltal: antalet/andelen kommunala betesmarker som betas.
Befintligt mål som följer med in i kommande miljöprogram.
7. **Träd i stadsmiljön ska sparas där så är möjligt. Särskilt vikt ligger på att spara och värna om skyddsvärda träd.**
Nyckeltal: antal projekt med sparade träd/nedtagna träd
Nytt målförslag i kommande miljöprogram som har efterfrågats av flera instanser i remiss skedet. Målförslaget stärker även arbetet med grönstrukturplanens intentioner.
8. **Återplantering av träd ska utföras i våra samhällen. Vid exploatering i våra samhällen ska nedtagna träd alltid ersättas.**
Nyckeltal: antal återplanterade träd.
Nytt målförslag i kommande miljöprogram som har efterfrågats av flera instanser i remiss skedet. Målförslaget stärker även arbetet med grönstrukturplanens intentioner.
9. **Vi ska stärka och gynna miljöer för vilda pollinatörer.**
Nyckeltal: antalet insatser
Nytt målförslag i kommande miljöprogram.

10. Den biologiska mångfalden, gröna infrastrukturen och ekosystemtjänsterna ska stärkas och etableringen av landlevande invasiva arter ska motverkas.

Nyckeltal: antalet insatser

Målförslaget är i stort sett detsamma som i nuvarande miljöprogram med tillägg av invasiva arter.

11. Kunskapen om allemansrätten ska öka hos våra invånare.

Nyckeltal: antalet insatser

Målförslaget kvarstår från nuvarande miljöprogram.

Åtgärdsförslag hållbara gröna och blå miljöer – natur

Åtgärd: Restaurera en våtmark

Under programperioden ska kommunen medverka till att en våtmark anläggs eller restaureras. Ett planerat arbete finns gällande att restaurera Sörhultamossen, ett projekt som beviljats LONA-bidrag och som sker i samarbete med NSF och Svenska kyrkan.

Ansvar: kommunstyrelsen

Finansiering: LONA-bidrag samt bidrag från NSF.

Åtgärd: Lövskog vid samhällsviktiga verksamheter och tätortsnära områden

Kommunen ska i sina skogsbruksplaner säkerställa att skogsmark som domineras av granskog som ligger i anslutning till samhällsviktiga verksamheter och tätortsnära friluftsområden ska kartläggas och integreras i kommunens skogsbruksplan. För delen som gäller lövskog i tätortsnära skog ska lövskog successivt gynnas vid framtida avverkningar, röjningar och planteringar av skogsmark. Syftet är att genom att skapa och främja blandskog minskar riskerna för torcka, bränder, barkborreangrepp och stormfällning.

Ansvar: tekniska nämnden

Finansiering: Egen arbetstid för att göra kartläggning. Utföra fysiska åtgärder i skogen uppskattas till 50 000-100 000 kr.

Åtgärd: Skydda tätortsnära friluftsområden

Beslut har tidigare tagits om att teckna naturvårdsavtal på friluftsområdena Bäckalyckan, Friluftsgården och Grönelund i Vaggeryds kommun. Det vidare arbetet bör klargöra om det är naturvårdsavtal som ska tecknas eller naturreservat som ska bildas (enligt ursprungsförslaget).

Ansvar: tekniska nämnden, kommunstyrelsen, **kultur- och fritidsnämnden**

Finansiering: ekonomiska medel för tecknande av naturvårdsavtal eller bildande av naturreservat behöver tillsättas.

Åtgärd: Utöka naturpedagogiken i kommunen

Genom till exempel Remida kan utomhus- och naturpedagogiken utvecklas och utökas i kommunens skolor och förskolor.

Ansvar: barn- och utbildningsnämnden

Finansiering: Inom befintlig ram.

Åtgärd: Gröna skolgårdar

Våra förskole- och skolgårdar utformas till gröna skolgårdar genom att t ex plantera träd, anlägga odlingsplatser samt öka inslaget av grönytor och blommande växter. Även intilliggande naturmiljöer kan nyttjas och utvecklas för pedagogisk verksamhet, lek och äventyr.

Ansvar: barn- och utbildningsnämnden

Finansiering: 100 000-500 000 kronor per år

Åtgärd: Grönska i den bebyggda miljön

Grönskan i den bebyggda miljön ska öka genom att vi arbetar med grönstrukturplanen som ett kunskapsunderlag och utifrån den utför fysiska åtgärder. Det kan t ex vara att plantera träd, gröna tak/väggar eller öka grönyta och krontäckning på skolgårdar, äldreboenden och centrummiljöer. För Furugården, Sörgården och verksamheter inom funktionshinderomsorgen ska det även fokuseras på skugga och blomsterupplevler.

Ansvar: kommunstyrelsen, tekniska nämnden, VSBo, barn- och utbildningsnämnden, socialnämnden.

Finansiering: 100 000-500 000 kronor per år.

Åtgärd: Rutin för att bevara och ersätta vegetation

En rutin med syfte att bevara och ersätta vegetation vid exploatering av mark ska tas fram. Det ska även tas fram information kring värdet att bevara träd och övrig vegetation riktat till tomtköpare och externa exploitörer. Särskilt vikt ska ligga på skyddsvärda träd.

Ansvar: kommunstyrelsen, VSBo, miljö- och byggnämnden och tekniska nämnden

Finansiering: Egen arbetstid för att ta fram rutinen

Åtgärd: Kommunala betesmarker

För att säkerställa att våra kommunala betesmarker betas ska arrendeavtal tecknas på merparten av våra betesmarker.

Ansvar: tekniska nämnden

Finansiering: egen arbetstid

Åtgärd: Hänsyn till jordbruksmarkens värden

Åtgärden innebär att kommunen inom arbetet för Översiktsplanen tar fram ett planerings-underlag om jordbruksmarkens värden i Vaggeryds kommun, som harmoniserar med den regionala och nationella livsmedelsstrategin. Detta underlag får sedan ligga som grund för vidare diskussion och ställningstagande inom Översiktsplanen kopplat till nya bostads- och verksamhetsområden. Konsekvensanalyser för olika markanvändning kommer att komplettera underlaget. Åtgärden är beslutad i åtgärdsprogrammet klimatanpassning från Länsstyrelsen.

Ansvar: kommunstyrelsen

Finansiering: egen arbetstid

Åtgärd: Återplanteringsplan

En återplanteringsplan behöver tas fram för att säkerställa att rutiner finns för hur vi ska arbeta med återplantering av träd på kommunal mark. Det kan t ex handla om att ersätta gamla/skadade träd i samhällena, öka andelen lövträd i våra offentliga miljöer, skolgårdar och utemiljöer vid äldreboenden och kommunala bostadsområden, ersätta träd som tas ner vid exploatering (i samhällena). Återplantering av träd syftar till att träden ska bidra med skugga och stärka grönstrukturen.

Ansvar: kommunstyrelsen, tekniska nämnden, barn- och utbildningsnämnden, VSBo.

Finansiering: Ett träd kostar ca 10 000- 15 000 kronor att ersätta.

Åtgärd: Stärka och skapa gräsmarker

En utbildning i skötsel av gräsmarker på ett sätt som gynnar vilda pollinatörer genomförs för berörd personal. Under programperioden kommer åtgärder att genomföras inom ramen för ett LONA-projekt som vi beviljats pengar för som syftar till att stärka och skapa miljöer för pollinatörer.

Ansvar: kommunstyrelsen och tekniska nämnden.

Finansiering: redan beviljat LONA-bidrag.

Åtgärd: En inventering av invasiva arter på kommunal mark

En inventering av invasiva arter (fokuserter jätteloka, jättebalsamin, parkslide) ska genomföras samt att det ska tas fram en prioriteringslista för områden som ska bekämpas.

Ansvar: kommunstyrelsen, tekniska nämnden.

Finansiering: egen arbetstid att inventera. Vidare krävs finansiering för att genomföra åtgärder 50 000-100 000 kronor per år. Bidrag finns att söka.

Åtgärd: Frihuggning av skyddsvärda träd

En analys ska genomföras över vilka träd som ska frihuggas genom att använda befintligt inventeringsunderlag. Därefter ska en plan och rutin tas fram på hur träden ska frihuggas samt vilka träd som ska frihuggas. Frihuggning ska ske av skyddsvärda träd, framförallt ek. Dessutom ska efterföljare som finns i samma områden som de skyddsvärda ekarna frihuggas.

Ansvar: kommunstyrelsen, tekniska nämnden.

Finansiering: åtgärden är redan finansiering med LONA-bidrag.

Åtgärd: Synliggöra och kommunicera om skyddsvärda träd

Kommunen ska synliggöra och i fält markera ut utvalda skyddsvärda träd. Arbetet med att markera ut skyddsvärda träd ska kommuniceras till allmänheten, för att öka kunskapen om skyddsvärda träd och ekosystemtjänster.

Ansvar: kommunstyrelsen, tekniska nämnden

Finansiering: arbetet är redan finansiering med beviljade LONA-medel.

Åtgärd: Öka kunskapen om allemansrätten

Kommunen ska se över och eventuellt förtydliga och utöka den information om allemansrätten som finns på kommunens hemsida. Kommunen ska under programperioden informera om allemansrätten och dess tillämpning vid minst ett tillfälle till allmänheten. Kommunen ska särskilt informera och föra dialog med barn och ungdomar, föreningsliv samt elever inom SFI.

Ansvar: kommunstyrelsen, tekniska nämnden, kultur- och fritidsnämnden, barn- och utbildningsnämnden

Finansiering: inom befintlig budget och eget arbete.

Åtgärd: Främja barn och ungas tillgång till friluftslivet

Öka kunskapen om barn och ungas tillgång till friluftsliv för att därmed kunna hitta sätt att successivt förbättra samt utveckla tillgång och möjligheter, både generellt och för särskilda grupper. Kommunerna genomför en inventering för att se vilka förskolor och skolor som har mer än 300 meter till ett grönområde. Kommunerna tar i samverkan med Länsstyrelsen fram en metod för uppföljning och utvärdering av i vilken utsträckning förskolorna och skolorna arbetar med friluftsliv. Kommunerna använder den nya kunskapen för att ta fram en handlingsplan, eller inkludera aktiviteter i befintliga styrdokument, för att öka barn och ungas tillgång till friluftsliv.

Ansvar: kommunstyrelsen, tekniska nämnden, kultur- och fritidsnämnden, barn- och utbildningsnämnden

Finansiering: inom befintlig budget och eget arbete.

Åtgärd: Kommunala kulturmiljöunderlag och kulturmiljöprogram

Syftet med åtgärden är att kommunerna ska ha ett uppdaterat underlag för kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsemiljöer men också att underlaget används i planeringsprocesserna. Underlaget kan t ex bestå av kulturmiljöunderlag, information i form av inventeringar, kulturmiljöprogram, politiska versioner och mål för kulturarbetet. Kommunerna ska ha uppdaterade och antagna kulturmiljöunderlag. Dessutom ska kommunerna ha kulturmiljöprogram omfattande konsekvensanalyser och åtgärdsförslag med utgångspunkt i kommunens politiska vision och rådande planeringsläge.

Kulturmiljöprogrammet ska vara politiskt antaget och programmet ska uttrycka en politisk vision avseende kulturmiljöarbetet. Underlag och program ska användas, i vilket form de finns är inte det viktiga utan tillämpningen ska stå i fokus.

Ansvar: kultur- och fritidsnämnden

Finansiering: inom befintlig budget och eget arbete.

Åtgärd: Långsiktig plan för vandringsleder

En långsiktig plan för en hållbar drift och underhåll ska tas fram för de vandringsleder so kommunen ansvarar för. I planen bör det beskrivas vad som behöver utföras, vem som ska utföra arbetet och kostnad för utförandet.

Ansvar: Kultur- och fritidsnämnden

Finansiering: arbetet med att ta fram en långsiktig plan sker inom befintlig budget. För att sedan genomföra det som anges i planen krävs finansiering.